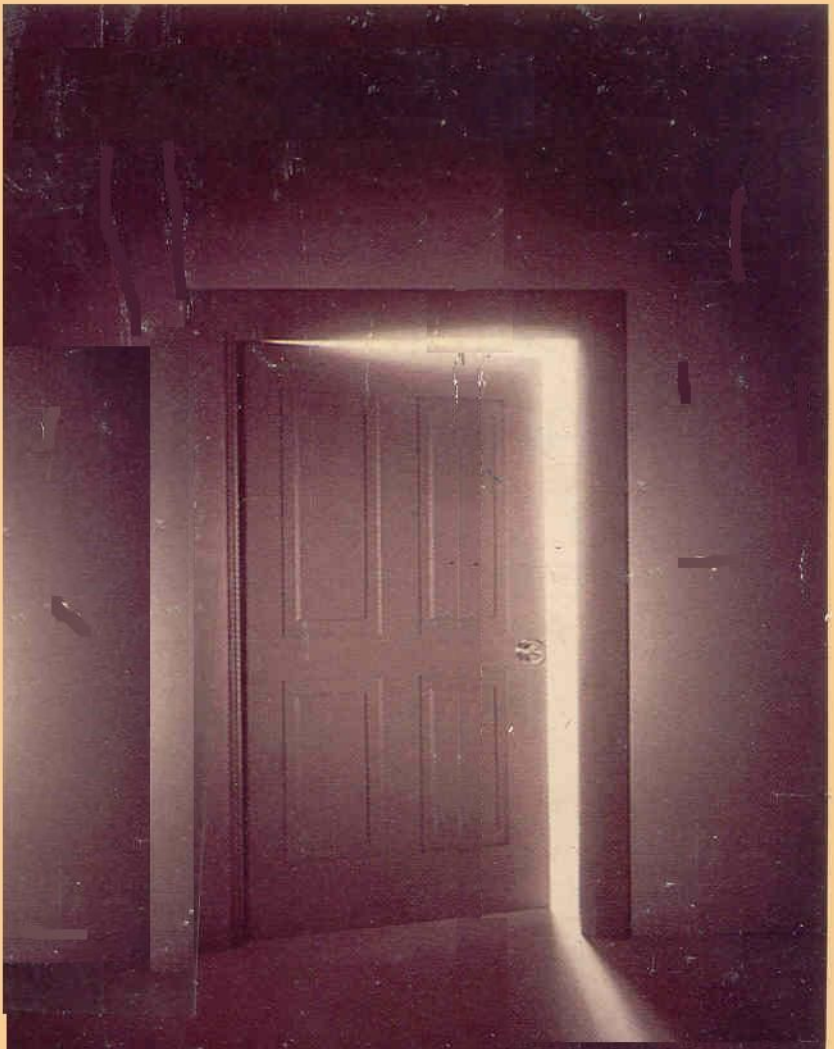
Jiddu Krishnamurti

Eğitim Üzerine Mektuplar

ARION
YAYINEVİ

20.yy. Hindistanın en ünlü düşünürlerinden biri olan Jiddu Krishnamurti bu kitabın 18 mektubunda günümüz insanlığını ilgilendiren tezat ve sorunlara değiniyor örneğin gitgide büyüyen evrensellik bir tarafta insanlığın çeşitli ırklara,dinlere,milliyetlere bölünmesi diğer tarafta; Herşeyi kapsayan bilinç ve bunun yanı sıra siyasal ve dini fanatizmde ortaya çıkan nefret dalgaları. Bunun gibi ve başka zorluklarda da çıkışı Krishnamurti ruhen derinleşmiş dikkattin olağan ve bizim yaşam tavrımızı içine alan öğrenme sanatın da görüyor.
Dikkatli bir şekilde görerek,işiterek,hissederek derinlemesine bir yaşam- Krishnamurti nin mektupları bu mesajı taşır.

Jiddu Krishnamurti

Eğitim Üzerine Mektuplar

Almancadan Çeviren: Buket Dilden

ARION
YAYINEVİ

ARION YAYINEVİ

Şenay Kitap ve Kasetçilik San. ve Tic. Ltd. Şti.

Şubat-1994 (İstanbul 1. Basım)
Yazarın adı : Jiddu Krishnamurti
Çeviren : Buket Dilmen
Düzeltme : Serap Bayrak
Kapak : Ali Özbay
Dizgi : Nurhayat Denkçi
Kapak Baskı : Santra Basım
İç Baskı : Yaylacık Matbaası
Cilt : Aziz-Kan Mücellithanesi

Adres : Babıâli Cad. No: 8 Cağaloğlu/İST.
Telefon : 527 45 38
Fax : 526 38 71

ISBN 975-571-002-7

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ : Krişnamurti'nin Öğrenme Sanatı		7
Krişnamurti'nin İfadelerinin Özü		13
Giriş		15
15.11.81	Okullar	16
15.12.81	Düzen	20
15.1.82	Birlikte düşünüş	23
15.2.82	Ahenk ve Açıklık	27
1.10.82	Eğitim	29
15.10.82	Koşullanmalar	33
1.11.82	Duyarlık ve Dikkat	38
15.11.82	Bir Öğretmenin Görevleri	43
1.12.82	Ders Verme Sorunu	48
15.12.82	Niyet ve Zeka	52
1.1.83	Arayış-Otorite	57
15.1.83	Karşıt Sanrısı	60
1.2.83	Özgürlük	65
15.2.83	Disiplin	69
1.10.83	Şefkat	73
15.10.83	Orta Derecelik	77
1.11.83	Doğa	82
15.11.83	Gözlemek ve Öğrenmek	88

ÖNSÖZ

KRİŞNAMURTİ'NİN ÖĞRENME SANATI

Yiddu Krişnamurti 1895 yılında Güney Hindistan'ın güneyindeki Madanapalle'de fakir bir Brahmanın sekizinci çocuğu olarak dünyaya geldi. O sıralarda teosofik topluluk Adyar Madras'ta merkezini kuruyordu. Topluluk yeni bir dinsel evrensel hocanın renkarnasyonunun Hindistanda olacağını hesap ediyordu. Topluluğun başkanı Annie Besant annesinin ölümünden sonra ortada kalan ve alışılmamış özverisiyle dikkatleri çeken 14 yaşındaki Yiddu Krişnamurti'ye sahip çıktı. Kısa bir süre sonra onda gelecekteki evrensel hocayı görmeye başladı. 1911 yılında Krişnamurti dünya çapındaki bir örgütün (Order of the Star in East) şeklen başkanı oldu. Artık İngiltere'de yaşıyor, bir centilmenin terbiye ve yaşam tarzını görüyordu ve kendisinden beklenen her şeyi yerine getirmeye çalışıyordu. 1921'den beri konuşmalarında taraftarlarını tüm güçlerini tinsel/zihinsel gelişmenin en yüksek mertebesine ulaşmaya harcamamaları için uyardı ki bu isteği daha sonraları zararlı diye, kendi kendini aldatışın yolu diye reddetti. Çocukluğundan beri yaşadığı mistik olayları dinsel öğreti doğrultusunda yorumladı.

1925-1929 seneleri arasında Krişnamurti tamamıyla değişti. Ona yüklenen otoriter rol ve taraftarlarının kendisiyle ilgili düşünceleri onu git gide şaşırttı. Kendi otantizminden şüphe etmeye başladı ve içindeki çelişkileri uzlaşmaz bir şekilde araştırmaya başladı. Bu kendisini 1929'da örgütü dağıtmaya, mal varlığını geri vermeye ve 'Teosofiye' evet her türlü inanca sırt çevirmeye götürdü. Krişnamurti tüm kurtarıcı beklentilerini boşa çıkardı. 1929'dan sonra herkesin içten gelen bir anlayışla değişebilecek durumda olduğuna işaret etti. Bunun mümkün olduğunu hiçbir ideale bağlı olmayan dikkat uygulaması kanıtlıyor.

Krişnamurti'nin imaları ve günce notları hatta Doğu tasvirleri ifadesi güç bir gerçeklik algısına işaret ediyor. Bu yüzden bilhassa ona özel olan kavramlar alışılagelmiş kullanımın dışında kalıyor; 'öğrenmek' ve 'anlamak' da öyle. Bazıları yalnızca tezat olarak algılanabiliyordu. İşitilemeyen tınıda olduğu gibi. Yayımlanan kitaplarından ancak küçük bir kısmını yazdı. Çoğunluğu spontane konuşmalarını, tartışma ve diyaloglarını aktarır. Krişnamurti 1986'da Ojai kaliforna'da öldü.

Krişnamurti'nin ifadeleri bir öğreti değildir. Bir inancı desteklemek veya bir dine nedensel temel oluşturmak için bize yöneltilmemiştir. Çünkü Krişnamurti'nin keşfettiği hakikatlar öğretilemez, geçerli cümleler olarak ortaya konamaz ve cümlelerle aktarılamazlar. Krişnamurti hiçbir zaman felsefi veya dini yazıt incelemediği halde ifadelerinin bir çoğu Lao-Çe, Buda, İsa, Upanişadlar ve Zen'in rivayetleriyle benzerlik gösteriyor.

Belli ki insanların geleneklere bakmaksızın her zaman keşfedebildikleri hakikatlar var. Krişnamurti her birimizin şu anda bulabileceği bu özgürleştirici ha-

kikate usanmadan işaret ediyor. O başkalarını eğiten ve yöneten bir otorite olmadığını vurgular. İnsanların bir arada yaşamaları için temel nitelikte önemli bir keşifte bulundu. O bu anlayıştan söz eder.

Özeleştirici bir şekilde insan doğasını hayatı boyunca sürekli inceledi. Bu sayede bencilliğin, kendini aldatmanın, şiddete meyilin ve korkunun son bulduğu "öğrenme sanatını" geliştirdi. Bu şekilde bir öğrenme bilgi birikimi ile değil de yalnızca yüzeysel olarak tanınan gerçekliğin dikkat sayesinde anlaşılmasıyla ilgilidir. Bu dış gerçeği ve ondan bağımsız olmayan iç gerçeği, bizim hüsn-ü kuruntumuz olmadan, olduğu gibi gösterir. Bu dikkat kişisel tepkilerimizi, önyargılarımızı görmemizi sağlıyor. Günlük hayat, bütün ilişkilerimiz kendi koşullanmalarımızın görüntülendiği bir aynadır. İnsanın kendini bu aynada görebilmesi için zihni tamamıyla algılamaya hazır, açık ve çok sakin olmalı. Kasıt bulunmayan dikkatte gizli koşullanmalar ve bencil gayretler anında tanınıyor ve vazgeçiliyor. Dikkat yalınlık ve incelik içerir. Sonuçta öğrenme sanatı koşulsuz alana açılmamızı sağlıyor. Öğrenme sanatı spontanedir, yaratıcıdır ve bir hazırlık istemez.

Krişnamurti her türlü meditasyon metotlarından ve zihni susturduğu düşünülen tekniklerden uzak durulmasını tavsiye ediyor. Çünkü bunlar yeni birer ince koşullanma yaratıyor. Koşulsuz dikkatle gözlemeyi sağlayan ve ruhu dindiren şey insanın içindeki, doğal, derin anlama isteğidir. Kendini öğrenmeyi öğrenmekle her insan kendini özgürleştirebilir. Bu öğrenme daha çok bir sanattır, çünkü hiçbir otorite tanımaz. Hiçbir kitap ve hiçbir insan bize yaşanan gerçeğe uygun bir anlayış aktaramaz.

Krişnamurti, üstün nitelikli bir eğitimci ve öğretmendi. Stuart Holroyd'un bir biyografisinden öğrenebildiğimiz gibi o hakim olan eğitim metotlarının ne denli koşullanmayı, otorite inancını, uzmanlaşma ve kariyer düşüncesini teşvik ettiğini ve bunların dünyanın bu üzücü durumuna katkısını görmüş, İngiltere, Kalifornia ve Hindistan'da kurmuş olduğu okulların öğrencileri ve öğretmenleriyle sürekli olarak eğitimin yaşam için önemini konuşuyordu. Eğitmen öğrencisinin ruhunun iç çatışmadan kurtulmasından sorumludur. Krişnamurti eğitim metotlarındaki devrim gereksiniminin altını çiziyordu. Çünkü okulların çoğunda, dünyanın her bir yanında görebildiğimiz o kaba, bitmek bilmeyen ve talep edici davranış ya kabul ediliyor veya öğretiliyordu.

Krişnamurti okulları farklı. Bu kitapta yayımlanan 18 mektup bunun nereden kaynaklandığını gösteriyor. Bu yüzden bu mektupları okurken 'okul' kavramını geleneksel anlamda değil de Krişnamurti'nin kullandığı özel anlamda anlamak gerekir. Mektuplarda Krişnamurti'nin öğretisi aktarılmıyor. Ancak öğrenme sanatı hakkında söyledikleri uygulanıyor. Bahçe ve mutfaktaki işler mi yoksa dersin işlenişi mi fark etmez. Sorunlar öğrenci ve öğretmen tarafından birlikte çözülür. Krişnamurti öğrencilere günlük hayatta dikkatli olmanın mümkün olduğunu gösterdi. Toplum içindeki hayat yani okul da dahil, bütün o özgürlüklere rağmen duyarlık, zeka ve saygıya dayanmalıydı. Öğrenciler kendileriyle çatışma durumlarında dürüstçe gerçek sebepleri sormaya yetiştiriliyorlar. Bu zeka gerektirir.

İnsan için zekanın gelişmesi kitap bilgisi kazanmaktan çok daha önemlidir. Krişnamurti bunu sürekli vurguladı. Bu zeka çok uyanık bir şekilde, dik-

katle tüm ilişkileri gözlüyor: Kişinin kendiyle, başkalarıyla ve doğayla olan ilişkisi. Her insan zekaya sahiptir ancak korku, içteki yalnızlık, kendini gösterme arzusu ve çıkar düşüncesi onu donduruyor.

Krişnamurti okulları hem öğrenme hem de unutma yerleri olmaları nedeniyle devrimcidirler. Öğrenme sanatı sınırlayan, hareketsiz kılan koşullanmaları unutmuş açık bir zihin ister. Ancak koşullanmalardan kurtulmadan önce insan ruhu çoğunlukla bilinçdışı olan terk edilmişlik veya korku duygularından kurtulmalı. Korku çatışmaların ve çatışmadan korkan görüşbirliğinin köküdür. Neredeyse tüm topluluklarda, ister aile, okul, işyeri, devlet veya inanç topluluğu olsun görüşbirliğine zorlama var ve de bu kabul görür. Çoğu insan güvence, takdir ve ölçü olmadan yaşamaya korkuyor. Bu korkunun sonucu yıkıcı davranış ortaya çıkıyor ve korkudan arınmış bir şekilde davranan insanlar olmadıkça iyileşmeye dair hiçbir değişiklik olamaz.

Bu arınma okulda başlayabilir eğer oradaki otoritesiz bir topluluksa ve beraberlik görüşbirliğine ve rutine değil, her topluluk üyesinin zeka işbirliğine dayanıyorsa içteki yalnızlığın yerini tüm insanlarla içten bir bağlılık alabilir. Öğrenci korkularını anlamayı öğrenebilir ve öğretmenler kendisine destek olabilirler, çünkü kendileri de sürekli 'öğrenme sanatı'nı tatbik etmekteler. İnsanın kendi korku ve terk edilmişliğine bakması, onların düşünceler tarafından ayakta tutulduğunu görmesi demektir. Bunlar bitebilir.

Genelde zamane insanları çok bilgi edinmeye ve onu metodik ve etkili bir şekilde kullanmaya yetiştiriliyor. Ancak birini dinleme, görme ve duygularına ortak olma yetenekleri geri kalıyor. Bilgilerin aralıksız işlenişi zihni mekanik ve rutin yapıyor; gerçi etkileyici ve ya-

ratıcı oluyor ancak bu da sınırlı kalıyor. Tamamıyla yabancı, evet 'olanaksız olanla' karşı karşıya kalmak ona çok zor geliyor ve böylece hakikaten yaratıcı olmaktan alıkonuluyor. Ama gerçek öğrenme keşfetmektir.

Öğrenme sanatının devrimci olmasının bir nedeni de Krişnamurti'nin geleceğe hazırlık prensibini reddetmesi ve onun yerine bu anki keşfin sevincini koyması. Krişnamurti okullarının öğrencileri diğer okullardaki gibi sınava tabi tutuluyorlar, diploma alıyorlar, ancak bu daha çok bir yan ürün. Eğitimin asıl gayesi bu değil. Gerçek eğitim öğrencilere hayatta yapmak istedikleri en çok şeyi bulmakta yardımcı olmaktır. Bu önemli çünkü o zaman içteki çatışmalar olmadan çalışabilirler.

Çatışmalar ve memnuniyetsizlik, yapılan bir işten hakikaten emin olmamaktan kaynaklanır. Çok severek yaptığımız şey yaptığımız en iyi şey olmak zorunda değil. Uzman yetiştirmeyi hedefleyen konvansiyonel eğitim özel kabiliyeti teşvik ediyor ve insanı bir kariyere hazırlıyor. Krişnamurti uzmanlaşmaya yönelmiş bu eğitime karşı uyarıyor. O, sevinç ve gönülden bağlılık duyulmayan her faaliyetin asılsız olduğunu söylüyor. Eğitmen buna ve de öğrencinin yapma sevincinin sadece hoşa giden birtakım faaliyetlere harcanmamasına dikkat etmeli. Bu sevincin yapılması gereken bütün diğer işlere de yayılmasına bakmalı.

Krişnamurti hayatımızı ancak şimdiki zamanda yaşayabileceğimizi sürekli vurguladı. Bilgi edinme nasılsa birbirimizle her gün geçinmemiz de eğitimin önemli bir bölümüdür.

Walter Bernotat

Krişnamurti'nin İfadelerinin Özü

Aşağıdaki metin 1980 yılında Krişnamurti tarafından kaleme alındı ve bunu ifadelerinin özü olarak nitelendirdi.

"Hakikat yolsuz bir ülkedir. İnsan ne bir örgüt ne bir inanç, dogma, din adamları ve törenle ne de felsefi bilgi ve psikolojik teknikle hakikate ulaşabilir. Hakikati ilişkilerinin aynasından, zihninin içeriklerini anlayarak, gözleyerek bulmalı; entelektüel veya içe dönük analizle değil. İnsan dini, siyasal ve kişisel tasavvurlarıyla kendisini sembol, fikir ve kelime-i şahadet şeklinde gösteren bir emniyet duvarı örer. Bu tasavvurların yükü sorunlarımızın nedenidir, çünkü insanı insandan ayrı düşürür. İnsanın hayatı algılayışı zihninde saptanmış kavramlar tarafmdan yönetilir. Bilincinin içeriği bütün varlığını etkiler. Bu içerik bütün insanlarda birdir. Ferdiyet çevre ve geleneğin insana aktardığı isim, şekil ve yüzeysel kültürdür. İnsanın eşsiz oluşu yüzeysellikte değil, her insanda bir olan bilincinin içeriğinden tamamıyla özgür olmasında yatar. Böylece insan bir birey değildir.

Özgürlük bir tepki, bir seçim değildir. İnsan seçebildiği için özgür olduğunu iddia ediyor. Özgürlük salt gözlemdir, yönsüz, ödülsüz, korkusuz.

Özgürlük saiksizdir. Özgürlük insan evriminin sonunda değil, varlığının ilk adımındadır. Gözlem esnasında özgürlüğün eksikliği fark edilmeye başlanır. Özgürlük günlük hayatımızın kasıtsız dikkatindedir.

Düşünmek zaman demektir. Düşünüş tecrübe ve bilgiden doğar; her ikisi de zaman ve geçmişle ayrılamayacak şekilde bağlıdır. Zaman, insan psikolojisinin düşmanıdır. Eylemimiz bilgiye dayanır ve böylece de zamana. Öyle ki insan her zaman geçmişin kölesi olur. Düşünüşün hep sınırları vardır bundan dolayıdır ki sürekli bir çatışma ve mücadele içerisindeyiz. Psikolojinin evrimi yoktur.

İnsan kendi düşünsel sürecinin bilincine vardığında düşünür ve düşünce, gözleyen ve gözlenen, tecrübe edinenle tecrübe arasındaki uçurumu fark eder. Bu uçurumun bir yanılma olduğunu görecektir. Ancak o zaman katışıksız bir gözlem, geçmişin veya zamanın gölgesi düşmeyen bir anlayış söz konusu olabilir. Bu, zamandan bağımsız olan anlayış, zihnin derin ve köklü bir değişim geçirmesini sağlar.

Mutlak yadsıma olumlunun esasıdır. Ancak psikolojinin yarattığı tüm şeylerin reddedilmesinde aynı zamanda zeka ve acıma olan bir sevgi vardır.

Kaynak: The Core of Krishnamurti's Teaching. A statement written by K. Himself on 21 Oct. 1980 for the second volume of his biography "Krishramurti the years of Fulfilment" by Marry Lutyens. 1980 Marry Lutyens. Krishnamurti Foundation of America. Ojai 1984.

GİRİŞ

Bu mektuplar biraz zaman ayırabildiğiniz anlarda okunmamalı. Aynı zamanda bir eğlenti olarak da görülmemeli. Bu mektuplar büyük bir ciddiyetle yazılmıştır ve onları okumak sizin için bir şey ifade ediyorsa o zaman içindekileri incelemek gayesiyle bunu yapın, tıpkı bir çiçeği inceler gibi. Önce çiçeği özenle seyredin; taç yapraklarını, sapını, rengini kokusunu ve güzelliğini. Bu mektuplar bu şekilde etüt edilmeli, sabah okunup günün geri kalan kısmında unutulmamalı. Zaman ayrılmalı, onlarla oynanmalı, sorgulanmalı, araştırmalı. Bir süre onlarla yaşamalı, sindirmeli, öyle ki onlar artık yazarın değil, sizin olmalı.

15 Kasım 1981
Okullar

Her mesleğin bir disiplini var; her eylemin bir yönü ve her düşüncenin bir sonu. Bu, insan zihninin hapsolduğu dönüşümdür. Bildiklerinin kölesi olarak zihin sürekli bilgisini, eylemini ve kendi sonunu arayan düşünüşünü bu saha içerisinde genişletmeye çalışır. Tüm okullarda disiplin, zihin ve eylem için bir demirbaş olarak görülmüştür. Ve son yıllarda her türlü kontrol, kısıtlama şekillerine karşı tavır alınıyordu. Bu, mütevazılıktan uzak olunan, her çeşit serbestliğin ve ne pahasına olursa olsun eğlence gayesinin olduğu bir ortama götürdü. Kimsenin kimseye en ufak bir saygısı yok. Kişisel haysiyetin ve dürüstlüğün her şekli kaybolmuş görünüyor. Uyuşturucular için milyarlar harcanıyor; kendi vücut ve zihnimizin tahribi için. Bu her şeyi kapsayan serbestlik saygıdeğer oldu ve bir yaşam normu olarak kabul edildi. Zihni iyi eğitmek için tüm okullarda bir şekilde disiplin mevcut olmalı ki bu zihin, hayatın bütününü dağılmamış bir birlik olarak algılayabilme yeteneğine sahip olsun. Nefret edilen ve belki de aşağılanan "disiplin" ve "kural" sözcüklerini birlikte anlamalıyız.

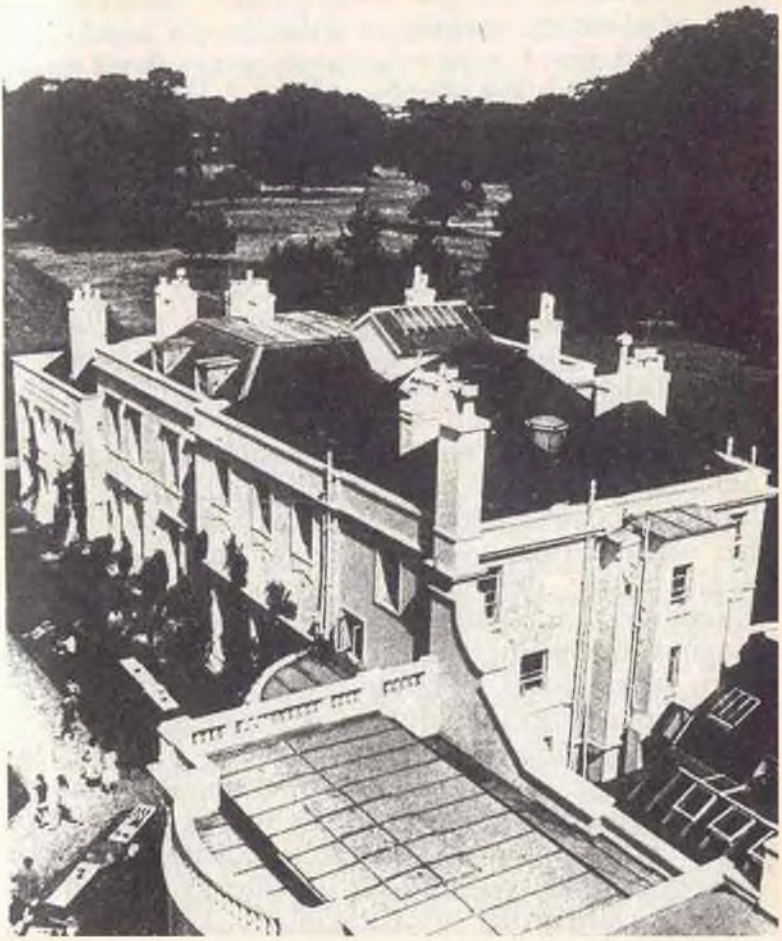
Öğrenmek için dikkat gerek. Öğrenmek için yalnızca kulağıyla işitmek yetmez, içten kavramalı söyleneni. Öğrenmek için gözlemde bulunmak gerek. Bu ifadeleri işittiğiniz veya okuduğunuz zaman onlara dikkatinizi vermelisiniz. Ve bu dikkat zorlamayla olmayacak ve kendiniz herhangi bir baskı veya ödül/ceza beklentisinde bulunmayacaksınız. Disiplin öğrenmek demek, uymak değil. İyi bir marangoz olmak istediğinizde çeşitli odunlarda doğru aleti kullanmayı bileceksiniz ve bunu bir marangoz ustasından öğrenmek zorundasınız. İyi bir doktor olmak istediğinizde uzun yıllar tıp okumanız gerekecek ki beden hakkında her şeyi bilesiniz, değişik durumlarını, iyileşme sürecini vs. Her meslekte, gereği neyse o kadar öğrenilmesi zorunludur. Bu öğrenme konu hakkında bilgi toplama ve bunu mümkün mertebe uygulamadır. Öğrenmek disiplinin esasıdır. Neden yemeğe zamanında gelindiğini, doğru zamanda dinlenilmesi gerektiğini vs. öğrenmek, hayat içindeki düzeni öğrenmektir. Siyasal, sosyal ve hatta din açısından çok karışık olan düzensiz bir dünyada okullarımız; düzenin, eğitimin ve zekanın merkezleri olmalıdır. Okul, herkesin hayatın bütünü ve kolaylığı hakkında bir şeyler öğrenebileceği kutsal bir yerdir.

Demek ki öğrenmek çalışkanlık ve düzen ister. Disiplin hiçbir zaman uyum sağlamak değildir. Hadi öyleyse bu sözcükten korkmayın ve ona karşı ayaklanmayın. Sözcükler hayatımızda çok önemli oldular. "Tanrı" sözcüğü çoğu insan için olağanüstü önemli oldu. "Millet" sözcüğü de öyle veya bir siyasetçinin adı vs.

Sözcük siyaset için imajdır. Tanrı'nın resmi binlerce yıl içinde düşünüş ve korkudan yaratıldı. Zihin veya becerikli bir el tarafından yaratılan resimlerle

yaşıyoruz. Bu kabul edilen ve kendimiz tarafından yaratılan resimler hakkında bir şeyler öğrenmek 'kendini tanımayı' gerektirir.

Eğitim sadece bilimsel alanlar hakkında bir şeyler öğrenmek demek değil, kendi kendini eğitmektir.

15 Aralık 1981
Düzen

Okul öğrenme eyleminin gerçekleştiği bir yerdir ve bu yüzden kutsaldır. Tapınaklar, kiliseler ve camiler kutsal değildir. Çünkü insanlar orada öğrenmeyi bırakmışlar. Bu mektubun gönderildiği okulllar tamamıyla öğrenmeye adanmış olmalıyken yani sadece çevremizi saran şeylerin öğrenilmesi değil, insan olarak ne olduğumuzun, niçin böyle davrandığımızın, nasıl yaptığımızın ve düşüncelerimizin bütününün öğrenilmesi onlar (o insanlar) inançlı; bir inanca sahipler ve böylece öğrenmenin büyük sanatından hepten vazgeçiyorlar. Öğrenmek yanlızca kitaplardan değil insan doğasının ve psikolojik yapısının öğrenilmesi insanlığın eski bir geleneğidir. Bunu tamamıyla ihmal ettiğimizden dünyada düzensizlik egemen. Terör, şiddet ve bütün o gaddarlıklar. Dünyevi işleri birinci sıraya koyduk, içtekileri değil. İçteki, anlaşılmaz, eğitilmez ve dönüştürülmezse dıştakini daima aşacaktır. Siyasal, sosyal ve ekonomik olarak ne kadar iyi örgütlenirse örgütlensin. Bu, bir çoğumuzun unutmuş göründüğü bir hakikattir. Siyasal, hukuksal ve sosyal olarak yaşadığımız dış dünyaya düzen getirmeye çalışıyoruz, ancak içimiz şaşkın, güvensiz, çekingen ve çelişmelerle dolu. İçte düzen olmadan insan hayatı için daima bir tehdit var olacaktır.

Düzen deyince ne anlıyoruz? Kainat tam anlamıyla hiçbir zaman düzensizlik nedir bilmedi. Doğa her ne kadar insanı korkutuyorsa da daima bir düzen içerisindedir. Yalnızca insan zamanın başlangıcından beri sürekli bir mücadele ve çatışma içerisindedir. Kainatın kendi zaman devinimi vardır. Ancak insan kendi hayatını bir düzene soktuğunda sonsuz düzeni görebilecektir.

İnsan niçin düzensizliği kabullendi ve hoşgördü? Niçin dokunduğu her şey bozuluyor, karışıyor? İnsan niçin doğa düzeninden uzaklaştı, bulutlardan, rüzgardan, hayvanlardan ve nehirlerden? Neyin düzen ve neyin düzensizlik olduğunu öğrenmeliyiz. Düzensizlik, özde çatışmadır, insanın kendiyle çelişkide olması ve 'olmakla' 'olacak' arasındaki ayırımdır. Düzen, düzensizliğin asla var olmadığı bir durumdur.

Düzensizlik zamana bağlıdır. Zaman bizim için çok önemli. Biz geçmişte yaşıyoruz, geçmiş yaralar ve eğlenceler, geçmişe dair anılarda. Düşünüşümüz geçmiştir. Düşünüşümüz şimdiki zamana tepki olarak sürekli değişir ve kendini gelecekte gösterir. Ancak kökü derinlere inen geçmiş bize sürekli refakat eder ve bu da zamanın bağlayıcı özelliğidir. Bu olguyu kendimizde gözlemlemeliyiz ve onun sınırlayıcı sürecinin bilincine varmalıyız. Sınırlı olan her şey çatışmada olmak zorundadır. Geçmiş, tecrübe, eylem ve psikolojik tepkilerden oluşan bir bilgidir. Bu bilincine varılan ve varılmayan bilgi, insan varlığının esas doğasıdır. Bundan dolayıdır ki geçmiş aşırı derecede önemli oluyor, bu ister gelenek şeklinde olsun, ister tecrübe veya bütün o resimleriyle anılar. Ama tüm bilgiler, ister gelecekte, ister geçmişte olsun sınırlıdır. Kusursuz bir bilgi var olamaz. Bilgi ve bilgisizlik bir aradadır.

Bu öğrenildiğinde, işte bu öğrenme düzen olur. Düzen planlanan ve ona uyulan bir şey değildir. Bir okulda rutin gereklidir, ancak o düzen değildir, iyi kurulmuş bir makine işlevini yapar. Bir okulun etkin bir şekilde örgütlenmesi mutlak zorunludur. Ancak bu etkinlik kendine yeten bir amaç değildir ve çatışmalardan kurtuluşla -çünkü bu düzen demek olurdukarıştırılmamalıdır.

Tüm bunları özde öğrenmiş olan bir öğretmen düzenin esasını nasıl öğrencisine yaklaştırabilir? Kendi içdünyası karmaşa içerisindeyken düzenden konuşan bir öğretmen yalnızca ikiyüzlü olmakla kalmaz ki bu bile çatışma demektir öğrenci de bu ikiyüzlülüğün farkına varacaktır ve bu yüzden söylenene en ufak bir dikkat vermeyecektir. Eğer öğretmen anlayışında sabitse öğrenciler tam bu özelliğini alacaklardır. Eğer bir kimse tamamıyla dürüst ve açıksa bu dürüstlük ve açıklığı diğerine aktarır.

15 Ocak 1982
Birlikte Düşünüş

Birlikte düşünüş sanatını öğrenmek önemlidir sanırım. Bilim adamları da hiçbir eğitim görmemiş insanlar da düşünür. Meslekleri, uzmanlaştıkları alanlar, - inaçları ve tecrübeleri doğrultusunda düşünüyorlar. Hepimiz nesnel veya somut meyillerimize uygun olarak düşünüyoruz. Ancak sanki hiçbir zaman birlikte düşünmüyor, birlikte gözlemiyoruz. Bir şey üzerinde düşünüyor olabiliriz, belli başlı bir problem veya benzer tecrübeler üzerine, ancak bu tarz düşünüş kendi sınırını aşmıyor. Birlikte düşünebilmek belli bir konu üzerinde değil tamamıyla başka bir şey. Birlikte düşünebilmek dünyada bugünkü gibi büyük bir krizle tehlike, terör veya savaşın salt şiddetiyle karşılaşıldığında lüzumludur. Bunu gözlemlemek, bir kapitalist, sosyalist veya aşırı sağcı, solcu olarak değil de birlikte gözlemlemek. Yalnızca bu bozulmuş duruma nasıl geldiğimizi anlamayı ön koşul olarak istemez aynı zamanda da birlikte bir çıkış yolunun aranmasını gerektirir. Biz hayata, bir İngiliz, Fransız veya Çinli olarak değil de bir bütün olarak bakmak gerektiğini söylerken bir işadamı veya politikacı bu soruna sınırlı bir bakış açısından yaklaşıyor.

Hayatı bir bütün olarak görmek ne demek? Şu demek: İnsanı, kendimizi milliyetlere ayırmadan görmek,

hayatı tek bir devinim olarak kavramak, başlangıçsız, sonsuz, zamansız ve ölümsüz. Bütünü değil de yalnızca biri düşündüğümüzden bunu anlamak zordur. Bütünü parçalamadan yararlanarak kavrayabileceğimizi düşünerek onu parçalara ayırıyoruz.

Birlikte düşünebilmek bir sanattır. Ancak dikkatli bir şekilde incelemek suretiyle bu sanatın mümkün olup olmadığı öğrenilebilinir. Herkes kendi düşünce tarzına bağlı kalıyor; kendi somut tepkileri, tecrübeleri ve önyargılarına göre. Böylece koşullandırılmışız. Bu da birlikte düşünebilme yeteneğimizi engelliyor. Birlikte düşünebilmek; aynı fikirde olmak demek değildir. Bir ideal, bir tarihi vargı veya herhangi bir felsefi taslakta hemfikir olabilir ve onun için çalışabiliriz, ancak bu daha çok otoriteye dayanıyor.

Özgürlük birlikte düşünüşün esasıdır. Kendi taslaklarınızdan, önyargılarınızdan vs. kurtulmuş olmalısınız, aynen ben de öyle. Ve bu özgürlükte karşılaşıyoruz. Bu, bütün koşullanmalarımızı bırakmamız demek olur. Hiçbir geçmiş barındırmayan sınırsız bir dikkat içerir. Bugünkü dünya krizi yüceltilmiş milliyetçiliğe dönüşen kabile güdümüzü tamamıyla bırakmamızı talep ediyor. Birlikte düşünebilmek kendimizi bir İngiliz, Arap, Rus vs. olarak benimsediğimiz çıkarlarımızdan tamamıyla vazgeçirmemizi içerir.

Şimdi bu ayrılıkçı, çıkarcı tehlike karşısında duran insan ne yapsın? Şu veya bu gücün, şu veya bu yobaz, nevrotik önderin ekonomik ve politik bir yayılmacı hareketi var. Kendini böyle bir şeyle yüzleşmiş gören insan ne yapmalı? Ya sırtını çevirip umursamaz bir şekilde içine çekilir veya herhangi bir siyasal faaliyete katılır ya da bir dini topluluğa sığınır. Ancak bundan

kaçılamıyor. O karşımda. Ne yapmalıyım? Sosyal yapının şimdiki örneklerini, bu anlamsız, dindışı yolları reddediyorum. Tüm bunları reddediyorum. O halde tamamıyla dış dünyadan soyutlanmışım. Bu soyutlanma ne bir kaçıştır ne de romantik bir illüzyon, bir çeşit fildişi kulesi. Milliyetçilikte, yayılmacılıkta dini hayatımızdaki ayrılıkçılığı, anlamsızlığı ve kişisel çıkarcılığı görüyorum. Bu yüzden bu toplumun mutlak yıkıcılığını reddediyorum. Yani yalnız kalıyorum. Ruhen insanlığın yıkıcı bilincine katkı sağlamayarak kendimi şefkat, duyarlık ve zekadan oluşan bir ırmakta buluyorum. Bu zekanın eylemi dünyanın kaçıklığı karşısında durmak oluyor. Bu zeka çirkinliğin var olduğu her yerde faal olacaktır.

15 Şubat 1982
Ahenk ve Açıklık

Dikkat adı altında ne anladığımıza, birlikte bakmalıyız. Çoğumuz konsantrasyonun ne olduğunu öğreniyoruz. Çocukluğumuzdan beri sevmediğimiz bir konuya konsantre olmaya (yoğunlaşmaya) zorlanıyoruz. Sevmediğimiz şeyi yapmaya zorlanmamız içimizde bir isyan yaratıyor. Eğitim birçok detay yerleştirme işlemine dönüştü ve bizi uyumlu olmaya şartlandırıyor. Bütün dünyada milyonlarca insan eğitiliyor ve iş bulamıyor. Yaşadığımız toplumun modeli öylesine sapık, öylesine tehlikeli oldu ki birlikte yaşamanın yeni bir çeşidini bulmak zorundayız. Bu, çok nesnel bir gözlem, düşünüş ve kendini bir başkasının yerine koyabilme yeteneği ister. İnsanda şu soru oluşuyor: Algılamayı kısıtlayan bu konsantrasyon başka bir zihinsel niteliğin sağlanmasında yardımcı oluyor mu?

Ne olmaya eğitiliyorlar? İnsan olarak ne olacaklar? Orta derecelik, kendini en yüksek siyasal yapıdan en yüksek dini kuruluşa kadar her yerde kabul ettirdi. Bu modele uymak için mi eğitiliyorlar? Hiçbir tutkuları olmayan, kendisiyle ve dünyayla çatışan orta dereceli insanlar mı olacaklar? Bu gerçekten kendinize sormanız

gereken ciddi bir soru. Bu yoğunlaşmış, saldırgan, rekabetçi insan, var oluşumuza yeni bir düzen getirebilir mi?

Daha önce de belirttiğimiz gibi dikkatli olmanın ne anlama geldiğini düşünecektik. Bu ahenkli bir var oluşun anahtarı olabilir. Veriler gösteriyor ki zekamız beynimizin düşünüşe dair bütün faaliyetine, var oluşumuza hakim. Bu doğal olarak içimizde çelişkilere, tuhaf davranışlara yol açıyor. Özümüzün bir kısmı baskın çıkarsa bu kaçınılmaz olarak nevrotik davranışlara götürür. Dikkat demek; zekanın bu baskınlığının bilincine varmaktır. Hem de içgüdüsel denetleme dürtüsü olmadan ve duygunun onun yerini almasına izin vermeden. Bunu fark etmek incelik ve açıklık getirir.

Konsantrasyon ve dikkat arasında bir fark var. Konsantrasyon tüm enerjiyi tek bir noktada odaklamaktır. Dikkatte ise sabit bir nokta yoktur. Birincisiyle çok tanışık ve alışığız. Ancak diğeriyle değil. Bedeninize dikkatinizi verdiğinizde kendine has bir disipline sahip olan vücut hareketsizleşiyor, gevşiyor -ancak rehavet değil- ve ahengin enerjisiyle doluyor. Dikkat hüküm sürdüğünde çelişki ve dolayısıyla çatışma olmuyor. Bunu okuduğunuzda nasıl, ne şekilde oturduğunuza, nasıl dinlediğinize, karşıladığınıza, bu mektubun sizce neyi ifade ettiğine, bu söylenene nasıl tepki verdiğinize ve neden dikkat etmeyi zor bulduğunuza dikkat edin. Nasıl dikkat edildiğini öğrenmiyorsunuz. Nasıl dikkatli olunduğunu öğrendiğinizde dikkati beyinin alıştığı bir sistem haline getiriyorsunuz ve onu bu şekilde mekanik bir şeye, tekrarlanan bir şeye dönüştürüyorsunuz. Oysa dikkat ne mekaniktir ne de tekrar. Dikkat tüm hayatınızı özel çıkar merkeziniz olmadan görebilmenin şeklidir.

1 Ekim 1982
Eğitim

Gelecek her insan için, buna gençler ve yaşlılar da dahil, yavan, can sıkıcı ve ürkütücüdür. Toplumun kendisi tehlikeli ve de son derece ahlaksızlaştı. Genç bir insan dünyaya baktığında endişe duyuyor ve hayatı boyunca karşısına çıkacaklardan epey korkuyor. Anne-baba kendisini okula gönderiyor ve -paraları olduğunda- üniversiteye gönderiyor sonra da bir işe girmesine, evlenmesine, çocuklarının vs. olmasına bakıyor. Galiba tüm dünyada anne-babalar kendi cocukları için fazla vakit ayıramıyorlar. Doğumdan birkaç yıl sonra onları kaybediyor ve çocuklarıyla neredeyse hiçbir ilişkileri kalmıyor. Onlar kendi problemleriyle hırslarıyla vs. ilgileniyorlar ve çocuklar öğretmenlere ve eğiticilere -ki bunlar daha kendileri eğitime muhtaçtır- teslim ediliyor. Öğretmen ve eğiticiler akademik açıdan mükemmel olabilirler ve kendi okullarının en ünlü olması için çaba sarf ediyor olabilirler. Ancak bu öğretmenlerin de kendi sorunları var. Maaşları birkaç ülke dışında epey düşük ve toplum içinde de pek itibar görmüyorlar.

Bu yüzden eğitilenlerin; anne-babaları, öğretmenleri ve sınıf arkadaşlarıyla epey sorunları vardır. Mücadele, korku ve rekabet daha erkenden üstlerine çullanır. Karşılaşmak zorunda oldukları dünya bu,

fazla nüfuslu, gıdasız kalmış, savaşın, büyüyen terorizmin, yetersiz ve yeteneksiz hükümetlerin, yolsuzluğun hüküm sürdüğü ve sürekli yoksulluk tarafından tehdit edilen bir dünya. Bu tehdit, zengin ve iyi örgütlü toplumlarda daha az belirgin. Ancak dünyanın korkunç bir yoksulluk, nüfus fazlalığı ve beceriksiz hükümdarların kayıtsızlığının var olduğu kısımlarında bu daha şiddetli hissediliyor. Genç insanların karşılarında gördükleri dünya bu. Ve tabii ki ondan gerçekten korkuyorlar. Tasavvurlarına göre özgür olacaklardı, rutinden bağımsız. Ve büyükler başlarına kahya kesilmeyecekti. Her türlü otoriteden kaçıyorlar. Onlar için özgürlük yapmak istedikleri şeyi seçmekti. Ama şimdi karışık ve kuşku dolular ve ne yapılacağının gösterilmesini istiyorlar.

Doğu da aileler, anne-babalar çocukların hayatında önemli bir rol oynar. Orada halen aile birliği var. Gençler, geçimlerini dünyanın çeşitli yerlerinde kazandıkları halde hayatlarının merkezi aileleri olur. Batı dünyasında bunlar hızla yok olmakta. Öğrencinin isteği yapacağı şeye serbestçe karar vermek. Toplumun isteği, onun bir mühendis, bilim adamı, asker veya herhangi bir dalın uzmanı olması. Bu yüzden öğrenci kendi isteği ile toplumun isteği arasında kalır. Karşılaşacakları ve eğitimle bir parçasına dönüştükleri dünya bu. Ürkütücü bir dünya.

Hepimiz fiziksel olduğu gibi duygusal olarak da güvence istiyoruz ve bu git gide zorlaşıp daha acı verici oluyor. Bu yüzden daha yaşlı kuşaktan olan bizler, eğer çocuklarımızla ilgileniyorsak kendimize sormalıyız: Eğitim nedir? Eğer bugünkü eğitim sürekli mücadele, çatışma ve korku içindeki bir hayata hazırlıksa tüm bunların ne anlama geldiğini kendimize sormalıyız. Hayat arada bir alevlenen sevinç, mutluluk

ve dökülen ağlanmamış gözyaşıyla acının ve korkunun bir akımı, bir devranı mıdır? Maalesef, daha yaşlı kuşaktan olan bizler, bu soruyu sormuyoruz, aynı şekilde öğretmen ve eğitici de öyle. Bu yüzden şimdiki haliyle eğitim yavan, dar ve anlamsız bir var oluşa bakmanın hazırlığıdır. Ama biz hayata bir anlam kazandırmak istiyoruz. Galiba hayatın kendisinin bir anlamı yok. Ve böylece biz monoton bir hayattan kaçmak için tanrılar, çeşitli dinler ve başka eğlentiler uyduruyoruz. Buna milliyetçilik ve birbirimizi öldürmenin değişik tarzları da dahil. Yaşlı kuşağın hayatı bu ve genç kuşağın da bu olacak.

Biz anne-baba ve eğiticiler, artık bu gerçeği görmeliyiz, teorilere kaçmamalıyız ve eğitimin gelecekteki yapı ve şekillerini aramalıyız. Eğer neyle karşı karşıya bulunduğumuzu anlamıyorsanız bir şeyleri değiştirmek yerine kaçınılmaz olarak eylemsizliğe düşeceğiz. Ne yapacağımızı söyleyecek binlerce insan vardır: Uzmanlar ve kaçıklar. Sorunun korkunç karmaşıklığını daha anlamadan eylemde bulunmak istiyoruz. Bütün sorunu anlamak yerine, eylemde bulunmak bizi daha çok ilgilendiriyor.

Asıl nokta zihnimizin niteliğidir: Bilgi değil, ruhun derinliği. Ruh sonsuzdur, kendi düzeni ve sonsuz enerjisi bulunan kainatın doğasıdır. O sürekli vardır ve özgürdür. Şimdiki akıl, bugünkü haliyle, bilginin esiridir. Bu yüzden sınırlıdır, zorludur ve parçalıdır. Akıl kendini koşullandırmalardan kurtardığında, akıl da sonsuzdur. Ancak o zaman akıl ve ruh arasında bir ayırım kalmaz. Öyleyse eğitim koşullandırmalardan, gelenek olarak biriken, o korkunç büyük bilgiden özgür olmaktır. Hayatta layık oldukları yerleri almaları gereken akademik disiplinler, buna karşı çıkmıyor.

15 Ekim 1982
Koşullanmalar

Dediğimiz gibi eğitim, ancak akademik disiplinlerde etkin olmalı ve aynı zamanda insan davranışının koşullanmasını incelemeli. Bu davranış yüzyıllar boyunca süren korkunun, çatışmanın, iç ve dış biyolojik ve psikolojik güvence aramanın yarattığı bir sonuçtur. Beyin bu süreç içerisinde biçimlenmiştir. Beyin evrimin bir sonucudur, bu da zamanla eşanlamlıdır. Bizler dini açıdan olduğu gibi günlük hayatta da bu biriktirilmiş geçmişin birer neticesiyiz. Bu ödül ve cezaya dayanıyor, tıpkı bir hayvanın, bir köpeğin alıştırılması gibi. Aklımız büyük bir enerji ve kapasiteye sahip, olağandışı bir alettir. Onun dış dünyada, çevremizi saran dünyada ne yaptığına bir bakın. O çeşitli ırk, din ve milliyetlere göre ayırımlar yapılmasını sağladı. Bunu güvenceye sahip olmak için yaptı. Bu güvenceyi dini, siyasal ve iktisadi yalıtımda aradı, aile birliğinde, küçük topluluklarda ve birleşmelerde. Bu sığınağı örgütlerde ve daha başka kuruluşlarda aradı.

Milliyetçilik, savaşların ana nedenlerinden biriydi. Siyasetçilerimiz milliyetçiliği izolasyona götüren ekonomi ile ayakta tutmakla meşguller. İzolasyonun ol-

duğu yerde muhafelet ve saldırı da olur. Diğer mil letlerle iyi ilişkilerde bulunmak yalnızca ticaret, silal değiş-tokuşu, kuvvetler dengesi ve gücün küçük bi azınlığın elinde kalmasıyla mümkün görünüyor Hükümetimiz böyledir; ister totaliter, ister demokratil olsun. Siyasal eylemle topluma düzen getirmey çalıştık ve böylece siyasetçilere bağımlı olduk. Si yasetçiler niçin bir guru gibi, bir dini önder gibi böyl olağandışı önemli oldular? Evimizi düzene sokmal için hep dış mercilere bağlı oluşumuzdan, hayatımız başarmak ve şekillendirmek için hep dış güçlere ih tiyaç duyduğumuzdan mı? Bir hükümetin, anne babanın, her çeşit uzmanlaşmış yönetimin dış oto ritesi bize gelecek için bir nevi ümit veriyor gibi. Bu geleneksel bağımlılığımızın ve uysallığımızın bi parçasıdır. Bu, aklımızı şekillendiren, uzun bir za manda birikerek oluşmuş gelenektir. Eğitim onun et kinlik biçimini kabul etti ve aklımız böylece mekanik ve tekrarcı oldu.

Bu yüzden, her ne kadar gerekliliği bazı yaşam kısımlarında inkar edilemiyorsa da geçmişin bu mu azzam birikmiş enerjisini anlamak eğiticinin görev değil midir? Bizler eğitici olarak iyi bir insanın ge lişimini ilerletmek için çalışmıyor muyuz? Geçmiş de vam ettiği müddetçe ne kadar değişik olursa olsun bu mümkün olmaz. Koşullanmamızın yapı taşları ne lerdir? Ne koşullanıyor ve kim bu koşullanmay gerçekleştiriyor. Bu soruyu sorduğumuzda, kend gerçek koşullanmamızın bilincinde miyiz ve bu di rimsel soruyu bu bilinçle mi soruyoruz yoksa teorik şüpheli olan bir soru mu soruyoruz? Hiçbir şekilde varsayıma dayanan bir soruyla ilgili değiliz: Biz gerçeklerle ilgileniyoruz, hakiki olanla. İnsanların bu durumu için nedenleri soruyoruz. Bir veya birçok ne

den var olabilir. Birçok küçük akarsu bir araya gelir ve büyük bir akıntı oluşturur. Önemli olan yanlızca derinlik, dolgunluk ve güzellik; her bir küçük ırmağın kaynağına kadar takip edilmesi gerekmez. Yani araştırmamızda var oluşun totalitesiyle ilgileniyoruz, sadece belli bir kısmı ile değil. Yalnızca hayatımızın muazzam genişliğini bütün yapısıyla anladığımızda koşullanmamızın nedenlerini sorabiliriz.

Hayatın kadın, erkek, çocuk, hayvan, nehir ve orman olduğunu, bunların bütünü olduğunu, öncelikle bunu anlamanın –sözel ve anlıkla değil– algılamak - nederece önemli olduğu hissedilmekte. Bunu hissetmek, sadece tasavvur etmek değil de içindeki sonsuzluğu ve güzelliği hakikaten görebilmek. Eğer, koşullanmaların nedeni nedir diye sorduğumuzda bu hakikatin anlamını -yani hayatın tüm o sonsuz deviniminin aslında bir olduğunu- kavramazsak hayatın yalnızca bölünmesine neden oluruz.

Yani öncelikle bu devinimin gökyüzünün, dünyanın, insan varlığının ayrılmaz olduğunun farkına varın. Ancak bundan sonra özel olana ulaşırız. Eğer ki gökyüzü, dünya ve insanlar sonsuz, birleşik bir süreçse koşullanmalarımızın nedenleri üstüne bir araştırma bölücü ve ayırıcı olmayacaktır. O zaman nedenini sorabiliriz: O zaman soru derinliğe ve güzelliğe sahiptir.

Bu sebepleri bulmak istersek bir araya gelmeliyiz ve insanın doğasını ve yapısını incelemeliyiz. Biyolojik ve organik olanın yanında bir de o psikolojik olan var; içteki cevaplar, içteki kırgınlıklar, korkular, çelişkiler, isteğin baskısı, geçici eğlenceler ve kederin ağırlığı. Eğer bu insan psikolojisi düzensizlik, dağınıklık ve karışıklık içersindeyse tabii ki bunun biyolojik varlık üzerinde etkisi vardır. O zaman hastalık psikosomatik

olur. Biz burada çok katlı olan iç doğamızla ilgileniyoruz. Bu inceleme gerçek bir kendi kendini eğitimdir. Sadece var olanı değiştirmek için değil, anlamak için. Bunu kavrayabilmek önemlidir; bu soruyla yaşamak önemlidir. Olan, olması gerekenden çok daha önemlidir. Ne olduğumuzu anlamak ne olduğumuzu yapmaktan daha önemlidir.

Biz bilincimizin içeriğiyizdir. Bilincimiz çok karmaşık, ama gerçek özü devinimdir. Bizim teoriler, hipotezler ve ideallarle değil, kendi gerçek var oluşumuzla ilgilendiğimiz çok iyi anlaşılmalı.

1 Kasım 1982
Duyarlık ve Dikkat

İlkin ortaya koyduğumuz gibi, bir eğitmen ve insan olarak günlük hayatımıza derinden bağlıyız. Önce insan, sonra eğitmenim, tersi değil. Bir öğretmenin hayatı sadece sınıfta geçmez. Öğretmen, mesleği eğitmek olan bir insandır ve hayatı dış dünya ile ilgili olduğu gibi iç dünyasında da mücadeleler, gayretler ve ilişkiler söz konusudur. O da aynen öğrenciler gibi koşullanmıştır; koşullanmaları farklı olsa da. Eğer bunları kabul ediyor ve bunlara bağlı kalıyorsanız, o zaman başkalarını sürekli koşullandırıyorsunuzdur. Birçok insan vardır, bunu kabul eder ve yanlızca sınırlarını değiştirmeye çalışır. Ancak bir eğitmen olarak yeni bir sosyal komün yaratmaya çalışıyorsunuz: Savaşın ve örgütlü cinayetlerin yararsızlığına idrak eden, milliyetçi izolasyon olmadan karşılıklı olan evrensel ilişkilerle ilgilenen, hakikati yanında getiren bir nesil. Gerçek bir eğitmenin görevi şüphesiz budur.

İnsanoğlunun bilinci koşullanmıştır. Her düşünceli insan, bu gerçeği kabul eder, ancak birçoğumuz bunun farkında değiliz, belki eğitmenler bile. Öğretmenin görevlerinden biri koşullandırmaların farkına varması ve 'sınırlandırmalardan kurtuluş var mıdır? diye

araştırması. Bu yüzden farkına varmak, konsantre olmak, tamamıyla dikkat kesilmek nedir sorusuna girmeliyiz. Tüm bunların anlamını anlamak çok önemli.

Fark etmenin içinde duyarlık yatar: Doğaya karşı, tepelere, ırmaklara, çevremizdeki ağaçlara karşı duyarlı olmak; yolda yürüyen yoksul adamın farkına varmak, duygularını, tepkilerini, korkunç ve aşağılayıcı yoksulluğunu hissedebilmek; yanınızda oturan adamı fark etmek veya arkadaşınızın ya da kızkardeşinizin sinirliliğini. Bu duyarlık seçici değil, eleştirici değil. Değerlendirme yapan bir yargı değil. Etkileyemeyeceğiniz bulutu algılıyorsunuz. Bu duyarlık zaman ve alışkanlığın bir sonucu mu? Eğer düşünce ve alışkanlıkları engellemezseniz bu düşünce ve alışkanlıklar duyarlığı boğar. Duyarlı bir şekilde gözlemlemeyi öğrenin; duyarlık neler içerir, öğrenin; onu terbiye edeceğinize fethedin. Nasıl fethedilir diye sormayın, yakalayın onu. Algılama esnasında duyarlısınız. Duyarlıkta direnç yoktur. O, dolaysız ve sınırsızdır.

Konsantrasyon, karşı koymanın sürecidir. Her öğretmen konsantre olmanın, ne olduğunu biliyor. Öğretmen öğrencisi sınavları versin ve bir iş bulsun diye kafayı çeşitli konular hakkındaki bilgilerle doldurmakla meşguldur. Öğrenci de aynı şeyi amaçlamaktadır. Öğretmen ve öğrenci kendilerini karşılıklı olarak direncin bu şekline ki bu konsantrasyondur teşvik ederler. Böylece direnme, bir şeyi dışlama yeteneği geliştiriyor ve kişi adım adım izolasyona uğruyor. İnsan tüm enerjisini tahtaya veya kitaba verir de oyalanmazsa konsantre olmuş demektir. Oyalama sözcüğünün kendisi de içinde konsantrasyon taşiyor. Aslında oyalama diye bir şey yok. Sadece konsantrasyon diye adlandırılan direnç var ve

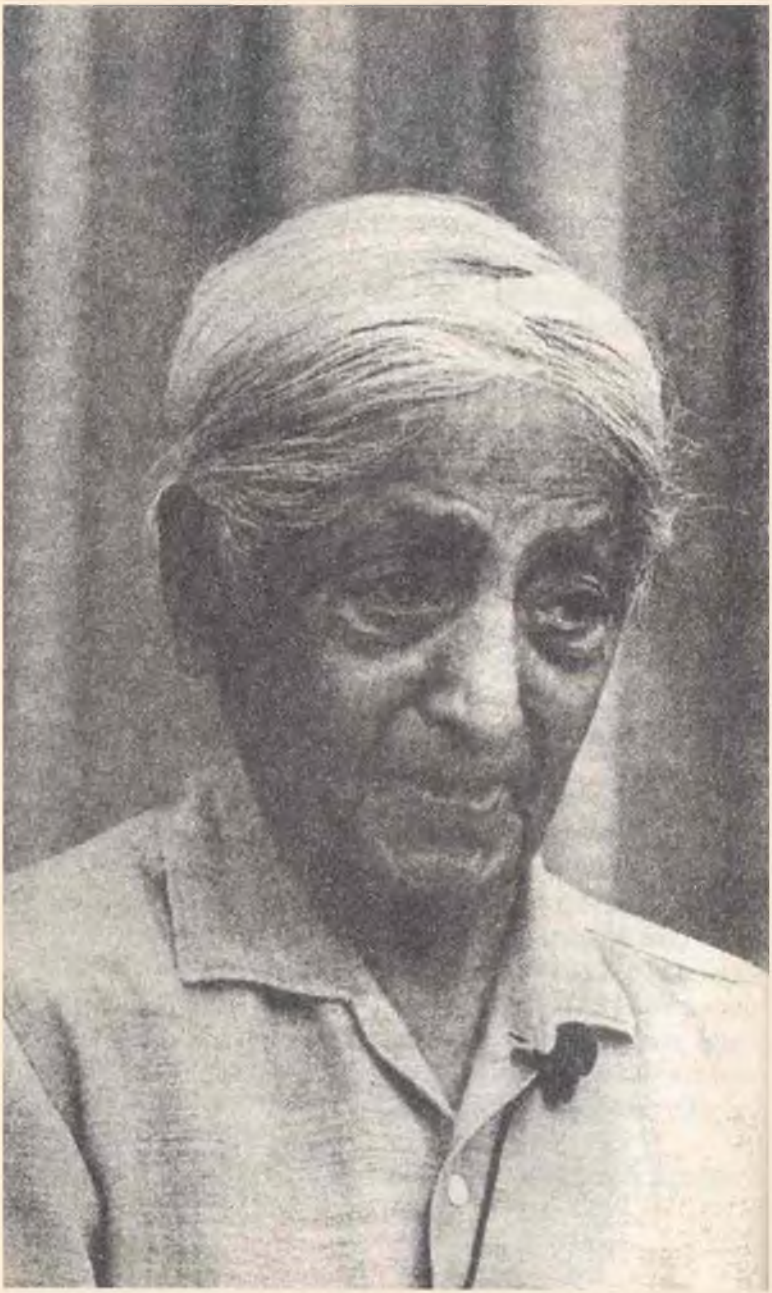
ondan sapan her bir hareket oyalama olarak görülür. Demek ki bu çatışmayı, mücadeleyi, direnci de kapsar. Kaçınılmaz olarak bu direnç beynimizin sınırlandırılmasını doğuracaktır ki bu koşullanmadır. Bütün bu hareketi duyarlı bir şekilde algılamak, başka bir düzeye geçmek demektir. Dikkatin düzeyine.

Dikkatli olmak ne demektir? Eğer gerçekten duyarlığın, bilincin anlamını ve konsantrasyonun sınırlarını kavradıysak sözel ve anlık olarak değil dikkatli olmak ne demek diye sorabiliriz. Dikkat görme ve işitmeyi de kapsar. Yalnızca kulaklarla işitmiyoruz, vurgu, ses, sözcüklerin içeriği ve tonunu -dinlemeyi bırakmadan- derinliğinde kavrayabilecek kadar duyarlıyız. Sesler hayatımızda fevkalade bir rol oynar: Gök gürültüsü, uzakta çalınan bir flütün sesi, evrenin işitilmeyen sesi, sessizliğin yankısı, kalbimizin atışı, bir kuşun ötüşü ve yolda yürüyen bir insanın patırtısı, bir şelale. Evren seslerle dolu. Bu sesin kendi sessizliği var; bu sessizliğin yankısında tüm canlılar. Dikkatli olmak, bu sessizliği duymak ve onunla hareket etmek demektir.

Görmek çok karmaşık bir olgu. İnsan gözleriyle görür, bir bakış atıp geçer. Hiçbir zaman bir yaprağın ayrıntılarını, şeklini, yapısını, rengini, çeşitli yeşil tonlarını görmez. İçindeki bütün dünyanın ışığıyla bir bulutu izlemek, bir ırmağın tepeden inişini takip etmek, arkadaşına direnci olmayan bir duyarlıkla bakmak ve kendini olduğu gibi görmek, reddetme ve düşüncesiz bir takdir etmenin gölgesi olmadan, kendini bütünün bir parçası olarak görebilmek, evrenin sonsuzluğunu görmek; bu gözlemdir: Kendi gölgen düşmeden görebilmek.

Dikkat: Bu işitme ve görmedir ve dikkatin sınırları

yoktur, direnci yoktur bu yüzden sınırsızdır. Dikkatli olmak bu sonsuz enerjiyi kapsar. Tek bir noktada odaklanmamıştır. Dikkatte kendisini sürekli tekrarlayan bir devinim yoktur, mekanik değildir. Bu dikkati nasıl muhafaza ederiz sorusu oluşmuyor, görme ve işitme sanatı öğrenildiğinde bu dikkat bir kitap sayfasına veya kelimeye yönelebilir. Burada konsantrasyonun aktivitesinde olduğu gibi bir direnç yoktur. Dikkatsizlik dikkate dönüştürülemez. Dikkatsizliği fark etmek onun sonudur, dikkate dönüşüyor değildir. Sonun sürekliliği yoktur. Kendiliğinden dönüşen geçmiş gelecektir geçmiş olanın sürekliliği ve bizler geçmişte değil, süreklilikte güvence buluruz. Bu yüzden dikkat sürekliliğin niteliklerine sahip değildir. Sürekli olan her şey mekaniktir. Oluşum mekaniktir ve önkoşulu zamandır. Dikkatin zaman niteliği yoktur. Tüm bunlar görülmedik karışıklıkta bir iş. Bununla çok dikkatli ve özenle ilgilenmeli.

15 Kasım 1982
Bir Öğretmenin Görevi

Okul veya kolej bittiğinde eğitimin de bittiğini düşünür gibiyiz. Var oluşumuzun bütününü sürekli ve sonsuz bir kendini eğitim süreci olarak algılıyor değiliz sanki. Demek çoğumuz eğitimi çok kısa bir zaman dilimiyle sınırlıyor ve hayatlarının geri kalanını oldukça karışık geçiriyor ve yalnızca mutlak önemli olan birkaç şey öğreniyor, bir rutine düşüyor ve tabii ki ölümü bekliyor. Gerçekten hayatımız bu: Evlilik, çocuklar, iş, geçici eğlenceler, acı ve ölüm. Eğer bu bütün hayatımızsa ki görünen o öyleyse gerçekten eğitimin anlamı ne? Bu temel soruları hiçbir zaman sormayız, herhalde çok huzursuz ettiğinden. Ancak biz kolej ve okullarda öğretmen olduğumuza göre kendimize eğitim ve öğrenmenin anlamını sormalıyız. Bunun sayesinde herhangi bir iş bulabildiğimizi biliyoruz, ama öğretmek ve öğretmenden ne anlıyoruz, yani görevin fiziksel uygulamasını bir tarafa bırakarak.

Genel anlamda anlaşıldığı gibi öğretmen daha önceden okumuş olduğu birtakım branşlardan öğrenciyi bilgilendiriyor. Öğretmen olmak bundan mı ibarettir: Sadece bilgi aktarmak mı? Demek ki öğretmen ve öğrenenin doğasını inceliyoruz.

Öğretmen kimdir? Öğretmek, öğretim çizelgesi dışında neleri kapsıyor? Çok azı özverili öğretmendir. Kendilerini öğrencilere etütlerinde yardımcı olma görevine veriyorlar, ama şüphesiz öğretmenin daha büyük önemi var.

Kaçınılmaz olarak bilgi yüzeysel olmalı. Çünkü hafızanın terbiye edilmesi ve bu hafızanın oldukça etkili bir şekilde kullanılmasıdır vs. Bilgi daima sınırlıdır: Yani şimdi bir öğretmenin görevi öğrenciye hayatı boyunca bilgi sınırları içinde yaşamakta yardım etmek midir? Nasıl ki her türlü tecrübe sınırlıysa bilginin de daima sınırlı olduğunu öncelikle anlamalıyız. Bilginin bu şekilde kullanılması, her türlü sınırlamalarıyla birlikte, çok yıkıcı olabilir. İnsan ilişkilerinde yıkıcıdır. Çeşitli olayların, tecrübelerin ve tepkilerin birikimi olan bilgi, ilişkiler söz konusu olduğunda diğer şahsın resmini çiziyor ve böylece o şahsın ve ilişkinin gerçeğini kapatıyor.

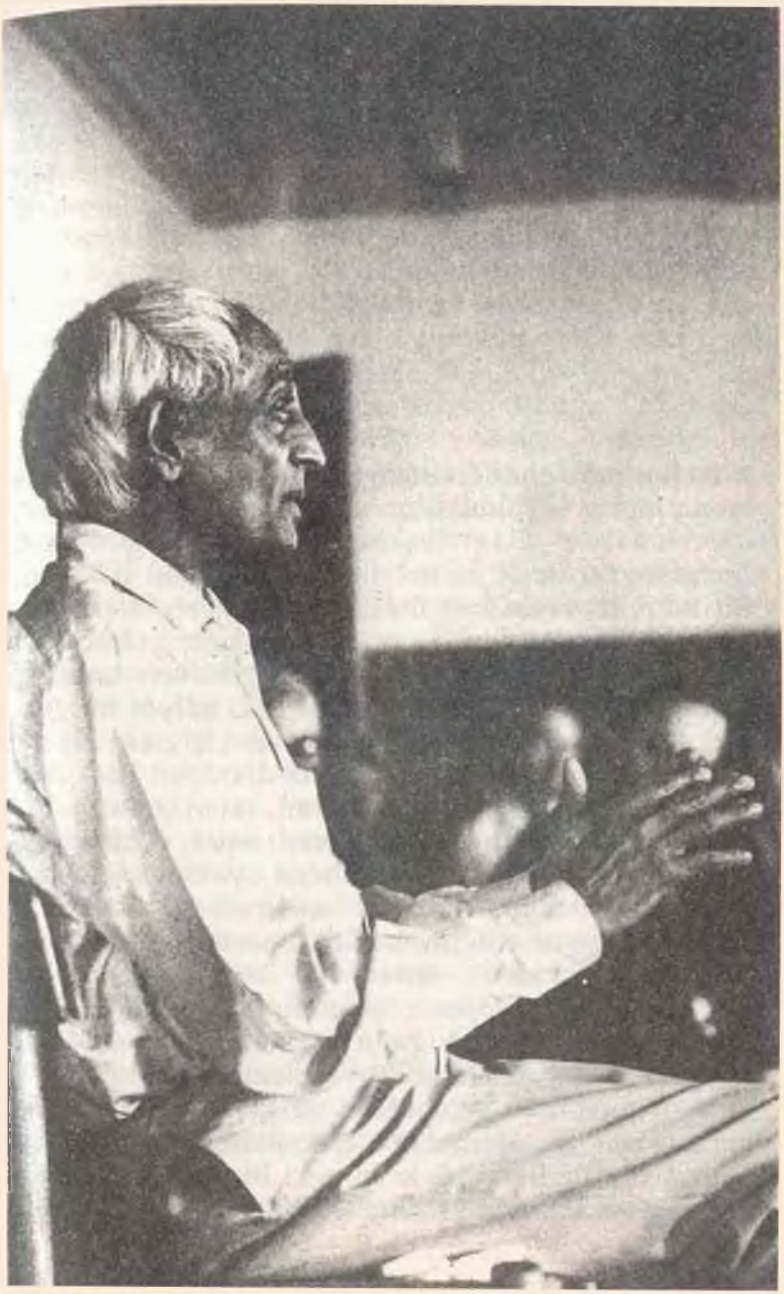
Eğer bir süreklilik söz konusuysa bir gelenek ki bilgiden oluşan ve nesilden nesile aktarılan, o vakit bilginin birikimi olan geçmiş gerçek, canlı şimdiki zamanı gizler. Bilgi, rutine dönüşüyor, yani mekanik oluyor, o zaman da aklı sınırlıyor, hareketsiz ve duyarsız yapıyor. Bilgi, milliyetçiliği desteklemek için savaşlarda kullanıldığında hayvanca, korkunç gaddar ve son derece ahlaksız oluyor. Bilgi güzellik değildir, ancak bilgi bir kuyu açmak için gerekir. Bütün teknik dünya bilgi üstüne kurulu ve bu dünya hayatımızı ele geçirmeye başlıyor. Bilginin tek otorite olmasına izin veriyor ve bilgi sayesinde yükselmeyi umuyorsak o zaman vahim bir illüzyonla yaşıyoruz. Bilginin günlük hayatta yeri olduğunu söylüyoruz, ancak bilgi hayatımızın tek esasıysa o zaman hayatımız mekanik faaliyetlerle sınırlı kalmalıdır.

Öğretmenin tek işlevi bilgi aktarımı; -bugün olduğu gibi- bilgilerin, fikirlerin, teorilerin aktarımı ve teorileri, çeşitli görüşleri tartışarak geliştirmek mi? Bir öğretmenin tek görevi bu mu? Eğer bir öğretmenin yegane uğraşı buysa öyleyse o sadece canlı bir bilgisayardır. Şüphesiz bir öğretmenin bundan çok daha önemli sorumluluğu vardır. Davranışlarla ilgilenmeli, eylemin insani karmaşası ve iyinin gelişimi olan bir yaşam tarzıyla. Elbette öğrencilerin geleceği ile ilgilenmeli. Bu öğrenciler için gelecek ne? İnsanlık için gelecek ne? Bu kadar karışık, rahatsız, düzensiz ve çelişmeli olan bilincimizin geleceği ne? Sonsuza dek çatışma, kader ve acıyla mı yaşamalıyız? Öğretmen, tüm bu konuları öğrencileriyle konuşmazsa yalnızca canlı, akıllı bir makinedir. Başka makineleri çalıştıran ve çalışır durumda kalmalarını sağlayan makine.

Demek ki çok temel bir soru soruyoruz: Bir öğretmen nedir? Öğretmenlik her ne kadar dünyanın en az itibar edilen mesleğiyse de, en büyük meslektir. Çünkü öğretmen cidden ilgiliyse insan aklının koşullanmadan arınmasını sağlar. Sadece kendi aklının değil, öğrencisinin de. Kendi koşullanmıştır ve öğrenci de öyle. İtiraf etsin etmesin, bu bir gerçek. Ve öğrencisiyle olan ilişkisinde öğrencisine olduğu kadar, kendine de bilinci sınırlardan kurtarmakta yardımcı olur.

İlişki bir öğrenme sürecidir. İlişki durağan bir şey değil, canlı bir devinimdir ve bu yüzden asla aynı kalmaz. Bugün bir zamanlar olduğu gibi değildir. İlişkide 'dün' ağır basarsa o zaman ilişki dün neyse bugün de odur ve canlı bir şey değildir. Sevgi bir zamanlar olduğu şey değildir. Eğer öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki arkadaşlık, karşılıklı koşullandırmadan arınma ve alçakgönüllülük içeriyorsa hissiyat

ve sempatinin olması doğaldır. Bir öğretmen tüm bunların olanaksız olduğunu söyleyebilir. Eğer okul yönetimi, bir sınıftaki elli öğrencinin bir saçmalığın yapılmasına boyun eğmesini istiyorsa öğretmen ne yapabilir? Görünen o ki hiçbir şey yapamıyor. Ancak biz böyle bir şeyin olmadığı okullardan bahsediyoruz. Orada öğretmen bu ilişkiyi kurabilir ve orada insanın gelişmesiyle yürekten ilgilidir.

1 Aralık 1982
Ders Verme Sorunu

Sanki pek az öğretmen yüklendikleri büyük sorumluluğun —yalnızca anne-babaya karşı olan değil; öğrencileriyle olan ilişkideki sorumluluğun— bilincinde. Bu ilişki nedir? Bu ilişkiye nasıl bakılıyor? Bir bilgi alışverişi mi? Bu ilişki bazı gerçeklerin sözel saptamalarından mı veya bir rastlantı sonucu mu oluşuyor, yüzeysel mi, geçici mi? Öğretmen örnek bir kişi mi? Ben bir öğretmen olarak etki ediyor muyum? Birkaç öğrencimin izlediği örnek bir kişiysem bir zorba olurum ve disiplin de uyuma dönüşür. Beni taklit ediyorlar, kendime has özelliğimi, tavırlarımı vs. Ancak beni izlemelerini istemiyorum, onları etkilemek istemiyorum. Hepimizin bir örneğe uymamız için nasıl etkilenip şekillendirildiğini, anlamalarını istiyorum. Benim tasavvur ettiğim, benim amacım öğrencilerime her türlü etkiden —ister iyi ister kötü olsun— kurtulmalarına yardımcı olmaktır ki kendileri hangi davranışın doğru olduğunu görsünler. Kimse onlara hangisinin doğru olduğunu söylemeden doğruyu ve yanlışı görebilme yeteneğine ve güdüsüne sahip olsunlar. Bu şu demektir: Öncelikle zekalarını geliştirmekle ilgiliyim, öyle ki zeki bir şekilde, hayatla tüm karışılıklarıyla birlikte, karşılaşsınlar. Ben bunu

bir hedef olarak değil, doğrudan doğruya gerçek olarak görüyorum. Ebeveynlerinden, sınıf arkadaşlarından ve çevrelerindeki dünyadan etkilendiklerini biliyorum. Genç insanlar kolay etkileniyorlar. İster buna karşı isyan etsinler, bilinçli veya bilinçsiz baskı uygulanıyor ve bu baskı gerilim yaratıyor. Bu yüzden öğretmen ve insan olarak kendime soruyorum, ne şekilde bu zekanın özünü ve enerjisini açığa çıkarabilirim?

Davranış dünyasında içe dönük olduğu kadar dışa dönük de olmam gerektiğini ve içte beniçinci olmamam gerektiğini ve gözlerimle kulaklarımı hayatın inceliklerine açmam gerektiğini kavramaya başlıyorum. Yeni bir şeyi koruma ve aynı anda cömertlik gösterme durumunda olmalıyım; alıcı olduğu gibi verici de olmalıyım. Kelimenin tam manasıyla özverili bir öğretmen olduğumda tüm bunları hissederim. Benim için bu bir meslek değil; yapılması gereken bir şey. Bu yüzden dünya ve dünyada olanlar karşısında git gide bilinçleniyorum ve içimdeki ben içinci çıkarlardan çıkmanın zorunluluğunu anlıyorum. Ben bunu, dışı ve içi tek bir hareket olarak algılıyorum; tıpkı denizin içe ve dışa akan suyu gibi bölünmez. Şimdi, sorum şu: Bunun bilincine varması için öğrenciye nasıl yardımcı olabilirim?

Duyarlık incinmeyi de kapsar. Kişi kendi tepkilerine incinmelerine ve kuşatılmış varlığına karşı duyarlıdır: Yani kişi kendine karşı duyarlıdır. Ve incinebilir olması gerçekte kendi çıkarmadır. Bu yüzden incinebilme, nevrotik olabilme yeteneği, esasen öze konsantre olmuş direncin şeklidir. Ama incinebilir olmanın güçlü yanı, kişinin kendisi için geçerli olmamasıdır.

O, kuvvetli rüzgarlara karşı koyabilen, yetişen taze

bahar yaprağı gibidir. Bu incinebilirlik şartlar ne olursa olsun, zarar görmez. İncinme, öz gibi merkezsizdir. Olağanüstü bir güce, canlılığa ve güzelliğe sahiptir.

Bir insan ve öğretmen olarak tüm bunları içimde oldukça açık bir şekilde görüyorum, ancak öğretmen olarak tüm bunları benliğimde taşımıyorum. Etüt ediyorum, öğreniyorum. Bir öğretmen olarak öğrencilerimle bir ilişki içerisindeyim ve bununla öğreniyorum. Şimdi hangi şekilde tüm bunları koşullanmış, düşüncesiz, oyuna düşkün ve tüm normal çocuklar gibi amaç dolu olan öğrencilerime anlatayım? Belli başlı branşlar okutuyorum ve kendi kendime tüm bunları matematik, biyoloji ve fizikle verebilir miyim diye soruyorum. Yoksa bu branşlar bundan ayrı mı, ezberlenmesi gereken bir şey mi? Öbürünü belleğin terbiye edilmesi olarak görüyorum, yani şu sorunla karşı karşıyayım: Bir yanda belleğin tarih vs. konularında sınavlar vermesi ve öte yanda zekanın mekanik bir şey olmadığını, belleğin eğitilmesi olmadığını seziyorum. Sorunum bu. İkisinin birbirinden ayrı olup olmadığını soruyorum kendime. Ya da zeka eğer hayatımızın başlamasıyla uyanı-yorsa belleği de kapsıyor mu? Ve onun kölesi değil mi? Büyük olan, küçük olanı kapsar. Evren ayrıntıyı içerir, ancak ayrıntı kendi dar alanında kalamaz.

Bu önemli faktörü kavramaya başlıyorum, çünkü dersi 'dersten öte taşan bir şeyin' basamağı olarak kullanan özverili bir öğretmenim. Bu yüzden kendime karşımdaki çocuklarla ne yapayım, diye soruyorum. Tüm bunlara ilgisizler. Birbirlerine karşılıklı eziyet vermeye, birbirleriyle yarışmaya hazırlar, kıskançlar vs. Şimdi dışarıdan biri olarak sorunumu anlıyor musunuz? Anlamalısınız, çünkü siz de kendi halinizde öğretmensiniz -evde, spor alanında ya da işte, hepimiz bir şekilde öğretmeniz- o halde beni sorunumla yalnız

bırakmayın. Bu sizin de sorununuz, o halde gelin konuşalım.

Ümit ediyorum, her ikimiz de şu sıkıntılı durumda olduğumuzu görüyoruz: sorumlu olduğumuz tüm çocuk ve öğrencilerde bu zekayı ortaya çıkarmanın muazzam bir ehemmiyet teşkil ettiğinin. Bu sorunun çözümlenmesinde beni yalnız bırakmayın, üzerinde konuşalım. Önce sizin ve benim bu sorunu anlamamızı istiyorum. Çocukları ve öğrencileri bir an bir yana bırakalım. Öğrencinin neticede bir meslek edinmesi gerektiğini ve bu yüzden dünyayı anlaması gerektiğini -dünyanın gereklerini, mevcut düzensizliğini, git gide artan tahribatı ve çöküşünü- görüyor muyuz? Bu dünyayı karşılamalı, ama uzmanlaşmış bir yaratık olarak değil, ki bu onu dünyayla karşılaşmaktan aciz yapar. Tüm bunlar bilginin toplanmasını ve itinayla düzenlenmesini içeriyor. Dünya olduğu gibi kalırsa öğrenci belli bir yönde çalışacak, bununla da vaktinin çoğunu, belki günde sekiz veya on saatini, geçirecektir. Aynı şekilde, daha hiçkimse tarafından incelenmeyen insanın psikolojik dünyası da incelenmeli. Bir şeyleri araştırmış olanlar bulduklarını anlatıyorlar: Bu, bilgiye dönüşüyor ve öğrenci sadece takip ediyor. Yani sizin ve benim bir sorunumuz var. Sizin bu olayla ilginiz ikincil sırada olabilir, ancak ben bir öğretmen olarak hakikaten ilgiliyim. Ben de koşullanmışım; burada tarif edildiği şekilde bir incinebilirliğim yok. Benim de ailevi sorunlarım vs. var, ama 'tüm bunların dışına taşan konuya' vaktimi harcıyorum. Ne yapayım veya yapmalıyım? Başka öğretmenlerle iyi niyetin atmosferini yaratmaktan başka neye ihtiyaç var? Niyet, daha sonra ulaşılan bir hedef değil. Niyet, zamanın hesaba katılmadığı sürekli mevcut aktivitedir.

15 Aralık 1982
Niyet ve Zeka

Niyet, bir hedefe, bir sona ulaşmaktan çok daha önemlidir. Niyet, sadece entelektüel ve ideolojik bir vargı değildir, daha ziyade faal, canlı şimdiki zamandır. O bir kase gazyağında yanan fitildir. Söndürülemez, hiçbir yel onu üfleyip yok edemez. Fitil kuvvetlidir ve yağ dıştaki bir kaynak tarafından beslenmiyor. Bir kaynağı yok, ve böylece alev, fitil ve yağ sonsuza dek var. Özverili bir öğretmen olarak niyetim bu. Ebeveyn ve insan olarak sizinki de bu olmalı çünkü bu hepimizi ilgilendiriyor. Hayati önemi bulunan niyet alevi iyi, zeki, son derece yetenekli, özgün bir insan yaratmalı. Bu niyetten kaçamazsınız. Tıpkı benim gibi siz de işin içindesiniz. Çekinebilirsiniz, görmezlikten gelebilirsiniz, ihmal edebilirsiniz, ama siz de benim kadar bundan sorumlusunuz. Gelecek bizim sorumluluğumuzu teşkil ediyor ve bundan dolayı bu sizin ve benim sorunumuz. İkimizin sorunu, tüm diğer şeylere kaynak teşkil eden zekayı terbiye etmek. İçimdeki gözümle bunu merkezi faktör olarak görebiliyorum, çünkü anladığımız şekilde zeki olan hiçbir şahıs bir başkasını asla kasıtlı olarak incitmez. Böyle bir insan her insana, o korkunç yıkıcı ayırımcılık

olmadan, kendine davranacağı şekilde davranırdı. Ve duygusallığa kapılmadan az çok hissedebiliyorum ki bu zeka ne sizin ne de benim; o, tamamıyla kişilikdışı. Onun büyük çekiciliğini ve gerçekliğini hissedebiliyorum. Şimdi bunu, (hangi şekilde) nasıl öğrencilerime ve kendime işleyebilirim? Yanlış kelimeyi kullanıyorum. İşlemek: İşlemek düşünme faaliyetini içerir, çaba ve verimi içerir. Böylece zekanın düşünüş faaliyetinden tamamıyla ayrı bir şey olduğunu anlamaya başlıyorum. Düşünüşün bununla bir ilgisi yok. O, düşünüşten doğamaz, çünkü düşünüş daima sınırlıdır.

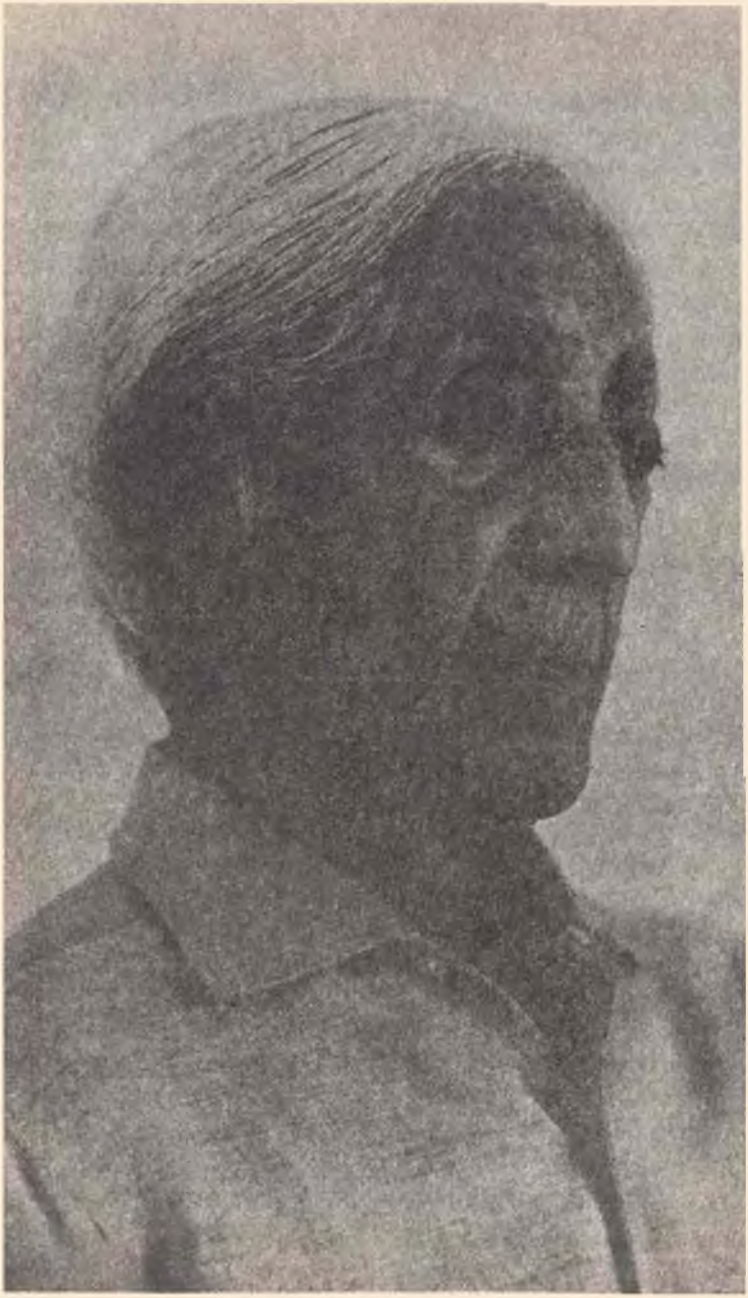
Şimdi bunun belli belirsiz bir sanı olmayıp çok önemli bir niyet olduğunu tespit ettikten sonra, kendime soruyorum: Öğrenciye niyetin niteliğini aktarabilir miyim? Bunu matematik, biyoloji veya herhangi bir branşla yapabilir miyim? Diyelim ki ben öğrencinin aklının koşullanmış, sınırlı ve uyarlanmış olduğunu kesinlikle bilen bir matematik öğretmeniyim. Matematik düzen demektir, sonsuz bir düzen. Düzen evrendir, zekadır. Düzen durağan değildir, canlı bir devinimdir. Hayatımız devinimdir, fakat hayatımıza düzensizlik getirdik. O halde öğrencilerle matematik üzerine değil, hayatlarındaki, ve benim hayatımdaki düzen üzerine konuşacağım. Düzensizliği yadsımak düzendir. Karışık, düzensiz ve güvensiz olan bir insan düzen sağlamaya kalkarsa yalnızca daha çok kargaşa yaratır. Bunu çok, çok çok berrak görüyorum, o halde size yardım edeceğim ve size yardım ederek kendime yardım ediyorum. Bu düzen matematikteki gibi, adım adım sağlanamaz. O halde evvela anlaşılması gereken düşünüşün asla yasama, kamu yönetim veya cebirle düzeni sağlayamayacağıdır. Matematik düzensizlik değildir.

Aslında kendi içinde matematik bir düzendir. Düzen, düşünüşten bağımsızdır. Düşünüş, düzen sağlayamaz. Bunun için ne kadar çok uğraşırsa karışıklık da o denli büyük olur. Düşünüş, matematikteki düzeni görebilme yetisinde, ama düzen düşünüşün ürünü değildir. Bir dağın haşmeti ve güzelliği görülebilir, ama o dağı gören insanın şerefi, haşmeti ve güzelliği olmayabilir. Bunları öğrencilerime aktarmadan önce kendim bu düzen ve düzensizliği incelemeliyim. Belli bir konu hakkındaki bir kitabın etüt edilmesi, düzensiz ve karışık olanı 'ben'in etüt edilmesinden çok farklı. Kitap cümle cümle, bölüm bölüm kendini açığa vurur ve bir diğer çözüme ulaşır. Kitap görünür bir halde ve belki kitabın konusuyla yıllar geçirilebilinir. Ama ben bir kitabı etüt etmiyorum. Ben harfleri bulunmayan, bir başkasının gözüyle okunamayan bir kitabı etüt ediyorum. O halde nasıl etüt edildiğini öğrenmeliyim. Siz de benimle aynı şeyi yapıyorsunuz, o halde kaçmayın. Ben kendi ilgimden dolayı incelemelerde bulunuyorum ve aynı zamanda öğrencilerime aktarmak için de. Sadece kendim için inceliyorum diye bir şey yok. Bir kitap, konusu belli ve elle tutulabilirdir. Kelimeler belli bir anlam aktarıyorlar, ancak düzensizlik, karışıklık ve korku içinde yaşayan aklın nitelikleri olan bu nazik, canlı, değişken konuyu incelemek, bir kitabı okumaktan çok daha zordur. Bu iz bırakmadan, hız, incelik ve hareket istiyor. Böyle bir niteliğim var mı? Bu soruyu kendime sorduğumda, sadece bu soruyu soranı değil de hangi niyetin bu sorunun arkasmda olduğunu mu inceliyorum?

Öyleyse asla belli bir çözüme kavuşmaksızın bu fenomeni çok dikkatli olarak etüt ediyorum. Bir gölgenin iyice gözlenmeden asla geçmesine izin vermeyen bu

sürekli uyanıklık, bütün beyni, düşünüşün tüm faaliyetini uyuşturmadan rahatlatıyor. Mola veriyorum ve sonra tekrardan ele alıyorum. Mola vermek gözlemin yenilenmesi kadar önemli. Bu zekanın kokusunu fethediyorum, olağanüstü inceliğini. Ve bütün fiziksel organizma daha canlı, daha uyanık oluyor ve farklı bir ritme başlıyor. Kendi atmosferini yaratıyor. Şimdi sınıfa gidebilirim bir ağacın altına veya matematik dersi vereceğim bir odaya çünkü öğrenciler konu üstünde ehil olduklarını göstermeliler ve ilk 5 veya 10 dakika boyunca onlara pek titiz bir şekilde neleri incelediğimi ve onların da nasıl inceleyebileceklerini anlatırım. Onlara incelemenin sanatını öğretirim. Onlara niyetimi aktarmaya çok hevesliyim. Bu zeka sorusuna adım adım nasıl yaklaştığımı anlatırım onlara. Düşünüş tarafından oluşmayan bir ağacın güzelliğine ve düzenine işaret ederim. Düşünüşü kendi rahatlıkları ve tahripleri için kullanabildikleri halde, doğanın, gökyüzünün, ormanın, vahşi hayvanların düşünüşün ürünü olmadığını söyler, bunu kesin olarak anlamaları için ısrar ederim. Aktif düşünüş büyük tahribata ve güzellik kayıplarına götürdü.

Her fırsatta, kendimin ve öğrencilerin canını sıkmadan bu şeyler hakkında mizah ve ciddiyetle konuşuyorum. Hayatım bu, çünkü bu zeka en yüksek olanı. Düzenin bir nedeni yok, bu yüzden o sonsuza dek var; fakat düzensizliğin bir nedeni var ve nedeni olan bir şey bitebilir de.

1 Ocak 1983
Arayış-Otorite

Hoşnutsuzluk zekaya götürmüyor. Çoğumuz bazı yönlerden memnun değiliz ve çoğu şeye de razı değiliz. Paramız, bir statümüz veya dünyada herhangi bir prestijimiz olsun, yine de hoşnutsuzluğun kurdu orada durur. Ne kadar çok varsa o kadar çok istenir. Tatminkarlık asla tatmin olacak bir düzeye gelmez. Tatminsizlik, hoşnutsuzluk bir alev gibidir. Ne kadar çok beslerseniz besleyin, o git gide daha çok yutar. Tuhaf, tatminkarlık ne kadar çabuk ve geçici olarak gerçekleşiyor ve insanlar, hemen kaybolduğu ve daha fazlaya olan arzu geri geldiği halde, ne kadar çok ona tutunuyorlar. Sanki bu tatmin edici bir objeden bir diğerine giden, aralıksız bir titreşim; fiziksel olduğu gibi içsel olarak da "daha çok" tatminsizliğin, hoşnutsuzluğun köküdür. Ölçmenin alevi ya bıkkınlığa, kayıtsızlığa ve ihmale, özensizliğe neden olur veya daha geniş ve derin bir arayışa.

Arayışta hedef tatmin olmak değildir. Arayışın kendisi asla kurumayan kaynaktır. Kaynak gibidir ve tatmin oluşun hiçbir şekliyle unutulmaz. Bu alev, bir şeyler elde etmeye çalışan içsel ve dışsal hiçbir çaba tarafından boğulamaz. Birçoğumuz bu minik ve ge-

nelde herhangi bir kazanımla boğulan aleve sahibiz. Ancak bu minik alevin güçlü bir şekilde yanması için "daha çok" ile olan karşılaştırma bitmeli. Ancak o zaman alev, her türlü tatminin duygusunu yakar.

Bir eğitmen olarak başka bir sorunla da ilgilendim. Yalnız kendime ait bir okulum olamaz. Bir okulda birçok meslektaşım var. Bazıları olağanüstü akıllı. Bunu lütfeder bir şekilde söylemiyorum. Kimileri değişik derecelerde kör. Halbuki hepsi iyi yetişmiş, hepsinin akademik dereceleri vs. var. Belki aramızdan bir-iki kişi öğrencilere zekanın doğasını anlamada yardımcı olmaya çalışıyordur, fakat hepimiz bu yönde işbirliği içerisinde öğrencilere yardım etmezsek bu anlayışın terbiye edilmesi için çalışmayan öğretmenlerin doğal olarak engelleyici bir etkide bulunacaklarını hissediyorum. Bu aramızdaki birkaç kişinin sorunu; eğitim merkezlerinde genelde böyledir. Bu yüzden benim sorunum ve tekrar etmeme izin verin, bu kesinlikle lütfeder bir şekilde söylenmemiştir birkaç kişi olan bizlerin, o birçok alanlarla nasıl başedeceği. Onlara ne cevap vereceğiz? Bu hayatımızın her aşamasında karşılaşacağımız bir meydan okumadır. Bütün hükümet biçimlerinde bu "azlar" ve "çoklar" arasındaki ayırım vardır. Azınlıkta olanlar bütün toplumla ilgileniyor olabilirler ve çoğunlukta olanlar kendi özel, küçük çıkarlarıyla ilgilenirler. Bu bütün dünyada oluyor, eğitim alanında da. Zekanın ve şefkatin gelişmesi için tamamıyla vaktini hasretmeyen onlarla bizim aramızda nasıl bir ilişki oluşturulsun? Yoksa sadece bir sorunumuz mu var: Bütün okulda alevi uyandırmak?

Otoriter tavır tabii ki her nevi zekayı öldürüyor. İtaat duygusu yalnızca korku yetiştirir ve bu da kaçınılmaz olarak zekanın gerçek doğa anlayışını kovar. O halde

otoritenin bir okulda yeri ne? Otoriteyi incelemeliyiz; sadece 'otorite olmamalı' tespitini yapmamalıyız. Atomu incelediğimiz gibi incelemeliyiz. Atomun yapısı bir düzene sahip. Kör veya gören bir gözün itaati, söz dinlemesi, otoriteyi kabul edişi kaçınılmaz olarak düzensizlik getirir.

Otoriteyi oluşturan itaatin kökeni ne? Düzensizlik ve karışıklık içinde olunduğunda toplum iyice karmakarışık olur. O zaman, işte bu düzensizlik, tarihte birçok kez olduğu gibi, otoriteyi getirir. Otoriteyi tasvip etmenin kökeni korku, şahsi güvensizlik ve açıklığın eksikliği mi? Öyleyse her insan nasıl ki her dinde mezhepte ve toplulukta olduğu gibi ne yapmamız gerektiğini söyleyen otoritenin ortaya çıkmasında bir katkıda bulunmakta: Birbirini mahveden guru ve öğrencisinin daimi sorunu. Sonra mürit, önder olur. Bu dolaşım sürekli tekrarlanır.

Kelimenin tam manasıyla otoritenin nedenini birlikte inceliyoruz. Her birimiz bunun korku, zihin bulanıklığı veya başka bir derin faktör olduğunu gördüğümüzde birlikte incelemenin bir anlamı var. İnceleme esnasında fikir alışverişi gerçekleşebilir ve otoritenin nedeni görülebilir. İşte bu inceleme o zaman zekanın otoritesi olmadığı için zekanın ışığını ortaya çıkarır. Sizin zekanız veya benim zekam diye bir şey yok. Aramızdan birkaçı bunu derin ve gerçekten aldatmasız görebilir. Bu alevin yayılması bizim sorumluluğumuzda ve nerede olursak olalım, ister evde, okulda veya bürokratik idarede. Nerede olunursa olunsun , sürekli bir yeri yoktur.

15 Ocak 1983
Karşıt Sanrısı

Beyinlerimiz eski. Sayısız tecrübeler, tesadüfler ve ölümlerle geliştiler ve beyinin gelişmesi, binlerce yılda gerçekleşti. Değişik türde yetenekleri var, sürekli faal, hareket halinde ve kendi anılarında ve korkularında yaşıyor, korku dolu, güvensiz ve kederli. Sürekli yaşamış olduğu dolaşım şu: Geçici sevinçler ve aralıksız faaliyet. Bu uzun süreç esnasında, kendi kendini koşulladı; kendi yaşam biçimini şekillendirdi, kendi çevresine çok az hayvan cinsinin başaracağı şekilde uyum sağladı, nefret ve sevgiyi birbiriyle bağdaştırdı; başkalarını öldürdü ve aynı zamanda huzurlu bir hayat bulmaya çalıştı. İnsan, geçmişin aralıksız faaliyeti tarafından şekillendiriliyor, sürekli değiştiriliyor, ancak ödül ve acının köklü yapısı, neredeyse aynı kalıyor. Bu koşullanma dış dünyayı şekillendirmeye çalışıyor, ancak içte hep aynı örneğe göre gidiyor: *Beni sen*den, *bi*zi *siz*den ayırarak incitip incinerek. Geçici sevdaların sevinçleriyle yaşam biçimimizin saptandığı bir örnek.

Eğer derin, canlı bir değişikliğin gerçekleşmesi isteniyorsa tün bunları değeryargısız gözlemleyebilmek için hayatımızın karmaşıklığını herhangi bir seçicilik

söz konusu olmadan algılamak gerek: Sadece var olanı görmek, "olan" olması gerekenden çok daha önemli. Yalnızca "var olan" vardır, "olması gereken" hiçbir zaman yoktur. Yalnızca var olan bitebilir. Başka bir şeye dönüşemez. Bitim'in anlamı, ondan sonra gelenden daha büyüktür. Sonun ötesinde olanı aramak korkuyu işlemek olur; ondan sonra gelecek olanı aramak, kaçmak demektir, var olana sırt çevirmek. Sürekli, olmayan bir şeyi kovalıyoruz, gerçeğin dışında olan bir şeyi. Bunun görebilseydik ve var olanda kalsaydık her ne kadar hoşa gitmez veya ürkütücü ya da eğlenceli olursa olsun o vakit gözlem, mutlak dikkat, var olanı dağıtacaktır. Sorunlarımızdan birisi de ilerlemek istememiz ve kişi kendine der "bunu anlıyorum, peki ya sonra?" Bu "ya sonra" var olandan uzaklaşıyor. Var olan düşünüşün bir hareketi. Eğer olan acı veriyorsa düşünüş kaçmaya çalışır, ama hoş ise düşünceler onda tutunur ve onu uzatır. Bu yüzden bu çatışmanın bir boyutudur.

Karşıt yoktur, yalnızca gerçekten var olan vardır. Psikolojik anlamda bir karşıt var olmadığı için, var olanı gözlemek ardından bir çatışma getirmez. Ancak beyinlerimiz karşıt sanrısına alışıklar. Tabii ki karşıtlar da var: Açık ve koyu, erkek ve kadın, siyah ve beyaz, büyük ve küçük vs. Ancak burada çatışmaların psikolojik alanını incelemeye çalışıyoruz. İdeal, çatışma yaratır. Ancak biz idealizmin yüzyılları tarafından şekillendirilmişiz, ideal devlet, ideal insan, örnek insan, Tanrı. Çatışmayı yaratan şey örnek ile gerçek arasındaki bu ayırımdır. Bu ifadenin gerçekliğini görmek hükmedici bir takdir değildir.

Bu mektupta söyleneni itinayla inceledim. İçindeki mantığı, genel anlamını anlıyorum, ancak geçmişin ağırlığı o derece ki "ne olması gerektiği" idealinin

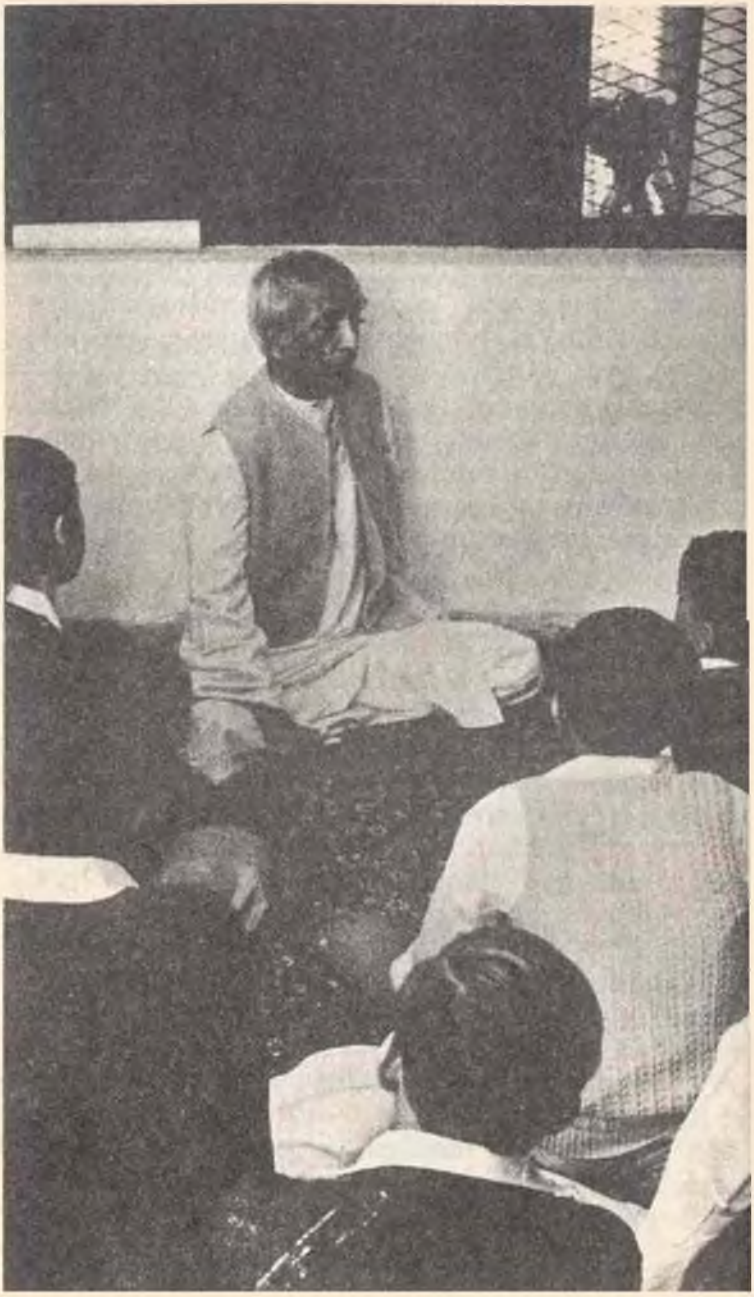
işlenmiş sanrısı inatçı, aralıksız tecavüzcü, sürekli işe karışıyor. Bu sanrı tamamıyla dağıtabilinir mi diye soruyorum kendime, veya onu bir sanrı olarak kabul edip geçmesini mi beklemeliyim? Ona karşı ne kadar çok savaşırsam ona o denli hayat kazandırdığımı ve var olanda kalmanın zorluğunu fark ediyorum.

Fakat şimdi eğitmen olarak ebeveyn olduğu gibi öğretmen olarak bu iç çatışmanın ince ve karmaşık sorununu aktarabilir miyim? Ne harika bir hayat olurdu çatışmalar, sorunlar olmasaydı. Veya daha doğrusu sorunlar çıktığında ki bu kaçınılmaz görünüyor onlarla yaşanmayıp direkt olarak üzerlerine gidilse. Şimdiye dek eğitimin anlamı, rekabeti işlemekti ve böylece çatışmayı ayakta tutmak. Böylece benim sorumluluğumda sorunların, öğrencilerin karşısına dikildiğini görüyorum. Zorluklar beni boğuyor, bu yüzden iyi bir insan vizyonumu yitirmeye başlıyorum. Vizyon kelimesini herhangi bir ideal, gelecekteki bir hedef için değil, şefkat ve güzelliğin hakiki derin gerçekliği için kullanıyorum. O, herhangi bir fantastik rüya, kavuşulacak bir şey değil. Onun gerçekliği rahatlatıcı bir etkiye sahip. İçliliğin veya romantik fasaryanın yan sesleri yok onda.

Var olanı tamamıyla kabul etmekle karşı karşıyayım ve öğrencilerimin gerçekten kaçışın nasıl tutsağı olduğunu görmekteyim. O halde burada bir çelişki söz konusu ve onlarla olan ilişkimde dikkatli ve uyanık olmazsam onlarla aramda bir savaş çıkarırım. Ben görüyorum, ama onlar görmüyor, bu bir gerçek. Onlara görmelerinde yardımcı olmak istiyorum. Bu benim hakikati algılayışım değil. Her biri kimseye ait olmayan hakikati görmeli. Baskının her türlüsü burada yok edici bir faktördür; sanki onlara bir örnek olmak veya vermek istermiş gibi. Bu yüzden burada çok yu-

muşak, hassas davranmalıyım ve çatışmanın nasıl bitirilebileceğine dair bir araştırma yapmaları için istek uyandırmalıyım. Bu ister mümkün olsun veya olmasın. Şimdi bunu anlamak ve anlamını kavramak için belki bir haftaya ihtiyaç duyuyorum, belki de bunu henüz gerçekten yaşamıyorum, ama ince bir yapı yakaladım ve bunu artık kaçırmamalıyım. Bu, yalnızca kokusunu dahi yakalasanız canlı bir tohum gibi etki yapar.

Sabırsızlık zamanın doğasmda bulunduğu halde, sabrın içinde zaman unsurunun bulunmadığını keşfediyorum. Bir sonuca varmaya veya belli bir yargıya ulaşmaya çalışmıyorum. Tüm bunlar tarafından yutulmuyorum; reanime eden bir faktör söz konusu.

1 Şubat 1983
Özgürlük

Özgürlük, yaşamımızda çok önemli. Özgürlük, istediğini yapmak değildir; halbuki hep bu özgürlük olarak adlandırılmıştır ve bizim de yaşama biçimimiz buydu. İsteklerimiz geri çevrildiğinde kendimizi aldatılmış, engellenmiş hissederiz. Garezimiz, baskı altında tutulduğumuz duygusu bundan doğuyor ve bununla birlikte aralıksız bir başkaldırı. Hayatımız bu gidişatı alıyor ve eğer bunun üstüne kafa yoruyorsak dünyaya bunun ne kazandırdığını görür gibiyiz: Büsbütün bir kaos. Bazı psikologlar bizi sınırsızca içtepkilerimizi izlemeye, ne istersek yapmaya ve her kıpırtıyı kişisel gelişmemize gereklidir şeklinde rasyonelleştirmeye teşvik eder. Şimdi bir çocuğu, aslında toplumun kendi olan hayat basamaklarını çıkarken yaptığında, ettiğinde vs. serbest bırakmayı özgürlük sayıyorlar. Dış sınırlamalar olduğu halde bu şiddetle istendi. Belki şimdi bir karşı hareket oluşacaktır: Denetim, yasaklar, disiplin ve psikolojik sınırlamalar. İnsanlığın tarihi buymuş gibi görünüyor.

Buna ilave olarak bilgisiyar ve robot geliyor: İnsan beynine sahip bir bilgisayar üretme umudunda —ve büyük olasılıkla başaracak— olan teknoloji, bu yönde gelişmekte. Bu beyin daha hızlı, daha doğru

düşünebilecek ve böylece uzun çalışma saatlerinden kurtulmayı mümkün kılacak. Bilgisayar zamanla çocuklarımızın eğitimini de devralacak. Yüksek nitelikli öğretmenler ve profesörler, gerçekte orada bulunmadan öğrencilere çeşitli branşlardaki bilgiyi aktarabilirler. Ve bu da bize belli bir özgürlük sağlayacaktır. Belki totaliter devletler dışında insana daha büyük özgürlük sağlanacak ve böylece istediğini yapıp etme izni verilecek. Bu, daha büyük çatışmalara yol açabilir, insanları daha büyük sefalete ve savaşlara götürebilir. Teknoloji ve bilgisayarlar robotlarla birlikte dünyaya hükmederlerse ve hayatımızın bir parçası olurlarsa daha önceleri dış ve fiziksel savaşta faal olan insan beyinlerine ne olacak? Beyin o zaman körleşip birkaç saat mı çalışacak? Şayet yalnızca makinelerarası bir ilişki var olursa beynimizin niteliğine ve canlılığına ne olacak? O vakit eğlentinin herhangi bir şeklini, dini veya başka bir şey mi arayacak? Yoksa kendine özünün engin derinliklerini araştırma izni mi verecek? Eğlence sanayisi git gide güç kazanıyor ve çok az insani enerji ve kapasite içe yöneltiliyor. Bu yüzden dikkatli olmazsak eğlence dünyası bizi yenecek.

Bunun için özgürlük nedir diye sormalıyız. Sıklıkla özgürlüğün çok etkili disiplin ve uygar denetimin sonucu olduğu söylenir. (Uygar kelimesi burada edebiyat, sanat, müze, güzel yemek anlamında). Bu ancak karışıklık, derin düşkünlük içerisindeki insanın dış görünümü. Özgürlük, bir eğlencenin seçimi mi? Özgürlüğü hep bir şeylerden özgür olmak diye anlarız; bağlılıktan, korkudan, yalnızlıktan, çıldırmaktan vs. Böyle bir görüş ancak daha başka ve belki daha ince, sefalet ve keder durumlarına ve çirkin bir nefrete götürür. Özgürlük siyasi veya dini bir önder seçebilmek demek değildir. Ki bu besbelli özgürlüğü

yadsımakta. Özgürlük, köleliğin karşıtı değildir. Özgürlük bitirmektir: Önceden var olanı bitirmek; sürekliliğin olmaması. Özgürlüğün kendisinin bir karşıtı yoktur.

Bunları okuyup etüt ettikten sonra, öğrencilerim, karım ve çocuklarımla değil de dünyayla olan ilişkim ne? Özgürlüğün derinliğini kavrayabilmek için epey bir zekaya ve elbette ki sevgiye ihtiyaç vardır. Ancak dünya faaliyetleri zeki değildir; benim çocuk grubum da öyle. Günün büyük kısmını onlarla geçiriyorum; bu özgürlüğün niteliğine onların zeka ve sevgileriyle mi sahip oluyorum? Şayet ona sahipsem sorunum çok kolay. İşte tam bu nitelik etkili olmaya başlayacak ve sorunum sorun olmaktan çıkacak. Ama gerçekte ona sahip değilim. Ona sahip olduğumu ileri sürebilirim, sevimli, dostça bir yüz takınabilirim, fakat bunlar çok sığ kalıyor. Benim sorumluluğum doğrudan doğruya kendi kendime, bu özgürlüğe, bu sempati ve sevgiye ulaşana dek bekleyeceğimi söyleyememem. Tam anlamıyla vaktim yok, çünkü öğrencilerim karşımda oturuyor. İnzivaya çekilemem, bu hiçbir sorunu çözmez, ne benimkini ne de dünyanınkini. Gökten bir şimşek lazım bana, bu kabuğu, bu koşullanmayı kırabilmem için, bu özgürlüğe ve sevgiye sahip olabilmem için; ama orada bir gök gürültüsü, bir şimşek yok. Kendime bir çıkmaza girmeye ve bunun için ümitsizliğe kapılmaya izin verebilirim ancak bu sorunlardan bir kaçış olur. Bir başka alternatif tamamıyla içime kapanmam ve bu yüzden gerçekle yüzleşmekten aciz olmam. Ancak gerçekle yüzleştiğimde bana bu müşkül durumdan çıkmaya yardım edecek hiçbir dış gücün, dış etkinin, rahmetin, duanın bulunmadığını gördüğümde, belki o zaman kirlenmemiş bir enerjiye sahip olacağım. Bu enerji özgürlük ve sevgi olabilir.

Ancak dünyadaki insanların ki onlardan biri de benim içlerinde inşa ettikleri şeyi yıkabilmek için zekanın enerjisine sahib miyim? Tüm bunları aşabilmek için gereken direngenlik var mı bende? Bu soruları kendime soruyorum ve öğrencilerime de daha bir dostça ve iyilikle aynısını soracağım. Tüm bunların etkisini görüyorum ve çok nazik davranmalıyım. Hakiki cevap, zeka ve sevgide yatıyor. Bu niteliklere sahip olunursa ne yapılması gerektiği bilinecek. Bunun için de hakikati çok iyi anlamak gerek, yoksa hepimiz, şu veya bu şekilde, insanlar arasındaki bu karışıklığı ayakta tutarız.

15 Şubat 1983
Disiplin

Zeka, disiplinin bir sonucu değildir. O, düşünüşün bir yan ürünü değildir. Düşünüş bilgi ve bilgisizliğin bir sonucudur. Sevgisiz bir disiplin olamaz, düşünüşün disiplini, belli başlı bir değeri olsa da uyuma götürür. Genel olarak disiplinden uyum anlıyoruz, bir örneği taklit edip izlemek. Gerçekte disiplin öğrenmek demek, bir norma boyun eğmek değil. Daha çocukluktan karakterimizi dini ve sosyal yapıya uygun olarak şekillendirmeye, kontrol etmeye ve söz dinlemeye özendiriliyoruz. Böyle bir disiplin ödül ve ceza üzerine kuruludur. Fakat her şeyin kendine özgü bir disiplini var: Şayet iyi bir golf veya tenis oyuncusu olmak isteniyorsa her vuruşa dikkat edilmesi, hızlı ve zarif karşılanması gerekir oyunun kendi içsel doğal düzenine sahip olarak. Bu eğitici düzen karmaşık, dikkatsiz, rekabete yönelmiş olan ve tüm eğlenceleriyle 'güç' diye direten hayatımızdan çıktı.

Disiplin hayatın o kat kat devinimini sosyal, kişisel ve kişisel olanın dışında öğrenmek değil mi? Hayatımız parçalı ve biz her parçayı anlamaya veya parçaları kaynaştırmaya çalışıyoruz. Tüm bunları fark ettiğimizde disiplinin ve bazı taslakların salt yüklenilmesi epey anlamsız oluyor, ancak çoğumuz

denetimin herhangi bir şekli olmadan çıldırıyor. Elbette içsel engeller bizi tutuyor ve genellikle uymamız için zorluyor.

Hayatımızda belli başlı bir düzenin zorunluluğu anlaşılıyor ve herhangi bir zorlama, baskı olmadan, aslında ödül ve ceza da olmadan düzenin sağlanması mümkün mü? Sosyal düzen allak bullak, haksızlık var, zenginler, fakirler vs. Her reformist sosyal eşitlik yaratmaya çalışıyor ve belli ki aralarından hiçbiri başarılı olamadı. Hükümetler düzeni cebir, yasa ve ince propagandayla sağlamaya çalışıyorlar. Bunların hepsinin üstünü bir kapakla örtsek de tencere kaynamaya devam eder.

Bunun için soruna başka bir şekilde yaklaşmalıyız. Her şekilde insanı medenileştirmeyi, evcilleştirmeyi denedik ve bu da pek başarılı olmadı. Her savaş barbarlığın bir göstergesidir, ister kutsal bir savaş olsun, ister siyasal. Bunun için şu soruya dönmeliyiz: Planlayıcı düşünüşün neticesi olmayan bir düzen var mıdır? Disiplin öğrenme sanatı demektir. Birçoğumuz için öğrenmek anı toplamak; bir sürü kitap okumak; çeşitli yazarları alıntılayabilmek; yazmak, konuşmak ve şahsi fikirleri ya da başkalarının fikirlerini aktarmak için sözcük biriktirmektir. Bu, bir mühendis, bilim adamı, müzisyen ve iyi bir mekanik teknisyeni, olarak etkileyici görünmek içindir. Bunlarla insan kendini temayüz edebilir ve böylece git gide para, güç ve makam sahibi olmayı sağlar. Bu genellikle öğrenme olarak kabul edilir: Bilgi biriktirmek ve buna dayanarak hareket etmek veya eylemde bulunarak bilgi toplamak, ki bu da aynı kapıya çıkar, bu bizim geleneğimiz, göreneğimizdi. Ve bunun için sürekli olarak tanıdık olanın alanı içerisinde yaşıyor ve öğreniyoruz. Bununla yabancı bir şeyin varlığını ima etmek is-

temiyoruz. Sadece tanıdık olanın faaliyetinden bir bilgimiz olmalı, sınırlandırmaları, tehlikeleri ve bitmek bilmeyen sürekliliği konusunda. Bu insanoğlunun hikayesi. Tarihi, savaşlardan öğrenmiyoruz: Savaşları tekrarlıyoruz ve vahşetle zorbalık tüm yiyiciliği ile devam ediyor.

Bilginin sınırlarını gerçekten görürsek yani nedenli çok bilgi edinirsek o denli barbarlaştığımızı düzenin ne olduğunu araştırmaya başlayabiliriz. Bu düzen ne dıştaki bir güç ne de bizim tarafımızdan koyulmuş olmalı, çünkü her ikisi de bir uygunluk içerir ve bunun içinde sonsuz bir çatışma. Çatışma ise düzensizliktir. Tüm bunların algılanışı dikkattir. Konsantrasyon değil. Ve dikkat zeka ve sevginin özüdür. Bu, doğal bir şekilde zorlamaya dayanmayan düzeni yaratır.

Bir eğitmen, bir ebeveyn olarak her ikisi de aynıdır bunları öğrencilerimize ve çocuklarımıza aktarmamız mümkün değil mi? Demin okuduklarımızın hepsini anlamaları için çok genç olabilirler. Zorlukları görüyoruz ve işte bu zorluklar bize daha derin anlamları kavramamızda engel olacaktır. O halde bunu sorun yapmıyorum. Ancak neyin kaos, neyin düzen olduğunun pekala farkındayım. Bunun ikisinin birbirleriyle ilişkileri yok. Biri diğerinden doğmaz. Ve ne birini inkar ne de ötekini kabul ediyorum. Fakat algının çiçek açan tohumundan doğru, dürüst davranış yetişecektir.

1 Ekim 1983
Şefkat

Her uygarlıkta, ilgili olan ve iyi insanlar yetiştirmeyi isteyen birkaç kişi vardır; bu kişiler kutsanmış yapılara ve reformlara karışmış olmayıp hiçbir insana zarar vermeyen, insan hayatının bütünüyle ilgili olan, nazik olan, saldırgan olmayan ve bunun için de hakikaten dini nitelikli kişilerdir. Dünyanın her bir yanındaki modern uygarlıkta şefkatin işlenişi neredeyse kayboldu. Dünya şiddet ve aldatmaca ile dolu ve git gide daha hayvani ve zararlı oluyor. Bir eğitmen olarak temeli din olan ruhi bir niteliği ortaya koymak elbette ki görevimiz. Biz herhangi bir Ortodoks dine ve onun kendini tekrarlayan töreleriyle fantastik inançlarına ait olmak istemiyoruz. İnsan her zaman bu korku, acı ve sonsuz çatışma dünyasının dışında bir şeyler bulmayı denedi. 'Bu dünyanın dışında bulunan şeyi' arayışında, herhalde bilinçdışı olarak Tanrı ve Tanrısallığın birçok şeklini ve kendisiyle Tanrı arasında işlev görmesi için bir aracı icat etti. Birçok aracı oldu, yüksek kültürlü, yetenekli ve bilgili. Tarihsel açıdan bakıldığında bu çevrim, tarih öncesinden bu yana devam ediyor. Tanrı, aracı ve insan. Dünya fazla zordu ve her insan biraz teselli, güvence ve barış

diledi. Bu yüzden insanlar tüm bunların esasını bir dış merci üzerinde gösterdiler. Ve şimdi bunun da bir sanrı olduğunu ortaya çıkardık. İnsanoğlunun vermiş olduğu savaşın sınırlarından çıkamadığımızdan barbarlığa geri dönüyoruz; birbirimizi içten ve dıştan yıkıyoruz.

Küçük bir grup olarak bu konular üzerine düşünmeye başlayabilir miyiz? Ve dinlerin tüm o uyduruk batıl inançlarından kurtulup dini hayatın ne olduğunu keşfedip şefkatin çiçek açacağı toprağı oluşturabilir miyiz? Dini bilinç olmadan, yüce şefkat olmaz. Dini esasın anlaşılması için üç faktör gerekir: Sadelik, alçakgönüllülük ve çalışkanlık.

Sıkı bir sadelik, sıkı bir disiplinle tüm hayatı boğmak, her içgüdüyü, her dileği ve hatta güzelliği bastırmak demek değildir. Asya dünyasında bunun dıştan ifadesi turuncu renkli elbiseyle belbağı. Batı dünyasında ise bu kendini bekarlık yemini edip keşiş olmakla dışa vurur. Hayatın sadeliği dışa giyilen giysilerle sınırlandırılmış, dar bir hücre hayatıyla ifade edildi; içte, arzunun alevi ve çatışması sabit bir şekilde yanmaya devam ediyordu. Bu alev bir taslağa olan sıkı bağlılıkla bir resimle söndürülmeliydi. Kitap ve resim sade bir hayatın sembolü olmaya başladılar. Sıkı bir sadelik* bir kararın dış ifadesi değil, içteki karmaşıklığı, kargaşayı ve hayatın ıstırabını kavramak demektir. Bu kavrayış sözel veya anlık olanı değil çok dikkatli, itinalı bir algılamayı öncelikle şart koşar. Bu algı düşünüşün karmaşası değil, açıklıktır. Bu açıklık kendi sadeliğini ortaya koyar.

Alçakgönüllülük kibirin karşıtı değildir. Alçakgönüllülük herhangi bir soyut otorite veya yüksek din adamı karşısında boyun eğmek değildir.

* Dine dayanan

Boyun eğme hareketi de değildir, ne bir guru ne de bir resim karşısındaki ikisi de birdir. Mutlak feragat değildir; herhangi bir hayali veya fiziki yaratık için bir fedakarlık değildir. Alçakgönüllülüğün kibirle bir ilgisi yok. Alçakgönüllülüğün içte bir şeylere sahip olmak için amaçlama anlayışı yok. Alçakgönüllülük sevgi ve zekanın özüdür ve büyük bir çabanın neticesi değildir.

Ve diğer faktör çalışkanlık: Düşünüş için anlamı faaliyetinin bilincinde olmak, yanılmalarının, sanrılarının. Anlamı, gerçeği yalandan ayırmak ki o yalan gerçeği "olması gerekene" dönüştürüyor. Anlamı, dış dünyaya olan tepkilerin ve içte fısıldanan cevapların bilincine varmak. Ben merkezci bir uyanıklık değil, bütün ilişkiler karşısında hassas olmak demek. Tüm bunların üstünde ve bundan çok ötede zeka ve sevgi yatıyor. Bunlar olduğunda tüm diğer nitelikler art arda gelecektir. Sanki güzelliğe kapıyı açar gibi.

Şimdi bir eğitmen ve ebeveyn olarak şaşırtıcı soruma geri dönüyorum. Öğrencilerim ve çocuklarım sevgi ve zekadan başka her şeyi barındıran bu dünyayla karşılaşmak zorundalar. Bu klinik bir saptama değil; bu böyle. Apaçık ve besbelli. Yiyiciliğin, zorbalığın ve salt kalpsizliğin yüzüne bakmalılar. Korkuyorlar. Biz sorumlu olduğumuza göre (bu kelimeyi çok dikkatli ve derin bir kasıtla kullanıyorum) onlara, bunların karşısında durmaları için nasıl yardım edebiliriz? Bu soruyu herhangi bir kimseye değil, kendime soruyorum, öyle ki bundan dolayı açıklık kazanayım. Bu beni çok huzursuz ediyor ve haşa kesin olarak teselli edici bir cevap istemiyorum. Kendimi sorguladığımda duyarlık ve açıklık uç göstermeye başlıyor. Bu öğrenci ve çocukların gelecekleri için çok endişeliyim ve onlara kelimeleri, zeka ve sevgiyi kullanmalarını göstererek güç topluyorum. Bir erkek veya

kız çocuğuna yardım etmek, öyle olmak, benim için ye terli, çünkü nehir küçük bir akarsu olarak başlar yalnız ve uzak, ama sonra güç toplar ve kocaman bi nehir olur. Bunun için az bir şeyle başlamalı.

15 Ekim 1983.
Orta Derecelik

Biz nasılsak dünya da öyledir. Aile içindeki, toplum içindeki dünyamızı zorbalık, vahşet, kabalık, bayağılık ve karşılıklı yıkımlarla yarattık. Psikolojik olarak birbirimizi tahrip ediyoruz; istek ve tatminimiz için birbirimizi sömürüyoruz. Dünyanın böyle, binlerce yıldır olduğu gibi, devam edeceğini ve bizim birbirimizi şayet her birimiz bir değişim geçirmezse sürekli sakatlayacağımızı, öldüreceğimizi ve dünyayı mahvedeceğimizi hiçbir zaman kavramıyor gibiyiz. Evimizde her şey yerli yerinde değilse toplumdan ve ilişkilerimizden asla yerli yerinde olmalarını bekleyemeyiz. Onu ihmal ettiğimiz ortada. Bunu sadece çok basit diye değil, çok yorucu diye de reddediyoruz. Ondan olanları olduğu gibi kabul ediyor, alışılageldiği gibi hazmediyor ve daha öncesi gibi devam ediyoruz. Orta dereceliğin yaratılışı bu. İster edebi bir yeteneğimiz olsun, ister azınlık olarak kabul görmüş ve popüler olma yolunda olalım, ister ressam, şair ve büyük bir müzisyen olalım, günlük hayatımızda var oluşun bütünüyle ilgili değiliz. Belki de insanların büyük karışıklığına ve sefaletine katkıda bulunuyoruz. Herkes kendi küçük yeteneğini ifade etmek ve onunla yetinmek, böylece bütün keder ve zorlukların karmaşasını unutmak veya ihmal etmek is-

tiyor. Ve bunu da yine kabul ediyoruz ve bu normal yaşam tarzımız oldu. Hiçbir zaman toplumun dışına çıkıp dışta kalan kimse olmuyoruz. Kendimizi dışarıda kalacak kadar güçlü hissetmiyoruz ve genel akıntının içinde yüzememekten korkuyoruz.

Ebeveyn ve eğitmen olarak aileyi ve okulu biz nasılsak öyle şekillendiriyoruz. Aslında orta derecelik, bir dağın yalnızca ortasına kadar tırmanmak ve asla doruğa ulaşmamak demek. Herkes gibi olmak istiyoruz ve birazcık farklı olmak istediğimizde bunu tabii ki özenle gizliyoruz. Biz burada eksantrik olmaktan bahsetmiyoruz: Bu kişinin öztemsilinin başka bir şeklidir, nasıl ki bunu herkes kendine has bir şekilde yapıyorsa. Ayrıksılık ancak zengin veya yetenekli olunduğunda kabul ediliyor. Ama fakir olup da tuhaf davranıldığmda kişi azarlanıp görmezlikten geliniyor. Ancak çok azımız yetenekli; bizler işçiyiz ve belli başlı mesleklerimizi yapıyoruz.

Dünyada orta derecelik git gide yaygınlaşıyor. Eğitimimiz, meşgalelerimiz, geleneksel dinin yüzeysel kabulü bizi orta dereceli ve epey ihmalkar yapıyor. Biz burada günlük hayatımızla ilgileniyoruz, yeteneğin veya herhangi bir becerinin ortaya konmasıyla değil. Eğitmen olarak ki bu ebeveynleri de kapsıyor bu ağır aksak, mekanik yaşam tarzından kaçabilir miyiz? Yalnızlık korkusu mudur bizi alışılagelmiş olana geri döndüren: Alışılagelmiş iş, alışılan düşünceler, alışkanlık. Bu yüzden akıl yavaş yavaş mekanikleşiyor ve bu mekanik yaşam tarzı orta derecelidir. Sağlam gelenekleri olan ülkeler, genelde orta derecelidirler. Bu yüzden mekanik orta dereceliğin, tekrar orta derecelik örnekler oluşturmadan nasıl bitirilebileceğini kendimize soruyoruz. Sorun düşünüşün mekanik kullanımı: Orta derecelikten

nasıl çıkılacağı değil, insanın düşünüşü o mutlak anlamı nasıl verdiği. Tüm faaliyetlerimiz ve amaçlamalarımız, ilişkilerimiz ve özlemlerimiz düşünüşe dayalıdır. Bütün insanlık düşünüşe ortak, ister çok yetenekli bir kişi olsun veya hiçbir eğitim almamış bir köylü. Düşünüş (düşünmek) hepimizde ortak olarak vardır. O ne doğuya ne batıya ait, ne obaya ne de yaylaya. O ne sizindi ne benim. Bunu kavramak önemli. Onu özel bir şeye çevirdik ve böylece düşünüşün doğasını daha da sınırladık. Düşünüş sınırlı, ancak onu sahiplenirsek onu daha da sığlaştırırız. Eğer bu hakikati görürsek o zaman ideal düşünüş ile günlük düşünüş arasında bir rekabet olmayacak. Pratik düşünüş değil, ideal aşırı derecede önem kazandı. Çatışmayı yaratan bu ayırım. Ve çatışma ilave etmek orta dereceliktir. Bu orta dereceliği ve çatışmayı besleyen ve böylece ayakta kalanlar siyasetçiler ve gurulardır.

Yine temel soruya geliyoruz. Öğretmenin ve ebeveynin, hepimiz dahil gelecek nesile olan cevabı nedir? Bu mektuplarda söylenen mantık ve aklı anlıyor olabiliriz, ancak anlık anlayış bizi orta derecelikten çıkaracak enerjiyi vermiyor gibi. Bizim herhangi bir zaman değil de şimdi bu gündelik durumdan kurtulmamıza yol açan enerji nedir? Elbette bu herhangi bir olgunun hissi yakalanışı veya coşku değil. Bu kendini her durumda ayakta tutan bir enerji. Tüm dış etkenlerden bağımsız olması gereken bu enerji ne? Bence herkesin kendine sorduğu ciddi bir soru. Tamamıyla her türlü nedensellikten bağımsız bir enerji var mıdır?

Şimdi bunu birlikte araştıralım. Bir boyutun daima bir sonu vardır. Düşünüş bilginin bir neticesi. Boyutu olan şeyin sonu vardır. Anlıyoruz dediğimizde, bu genelde sözel veya anlık bir anlayış demek oluyor. An-

cak anlamak duyarlı bir şekilde var olanı algılamak demek. Ve işte bu algılama geçmişin geçmesine izin vermektir. Tüm enerjiyi toplayan ve var olanın devinimimi izleyen dikkat bu algıdır. Tıpkı sevgi ve zekada olduğu gibi algının bu enerjisinin de bir nedeni yoktur.

1 Kasım 1983
Doğa

Eğitmenlerin dünyada ne olup bittiğinin bilincinde olduklarından emin olunur. İnsanlar ırk, din, siyasal ve ekonomik olarak ayrılmışlar. Ve bu ayırım bir parçalanmadır. Bu dünyada büyük bir kaos yaratıyor. Savaşlar, siyasal aldatmanın her türlüsü vs. Şiddetin yayılımı var, herkes herkese karşı. Bu toplumum ve bizim dünyadaki karşıklığın şimdiki durumu. Ve bu toplum tüm insanlar tarafından kültür, dilsel ayırım ve dinsel bölünmeyle yaratılıyor. Tüm bunlar sadece karışıklık yaratmıyor. Nefret, birçok direnç ve daha başka dilsel farklar yaratılıyor. Olan budur. Ve eğitmenin sorumluluğu gerçekten çok büyük. Bu okullarda küresel ilişkiler için hissi olan, milliyetçi, bölgeci, ayrılıkçı olmayan ve dinsel açıdan gerçekte hiçbir değeri olmayan ölü gelenekle bağlı olmayan iyi bir insan yetiştirmek için çabalıyorlar. Eğitmen olarak kişi, sorumluluğundaki öğrencinin eğitiminde git gide daha ciddi daha ilgili oluyor.

Bu eğitim esasen neye yarıyor? Gerçekten insanlara, çocuklara daha ilgili olmaya, daha nazik, hoşgörülü olmaya ve dünyanın eski örneklerine, eski çirkinliğine ve saygısızlığına dönmemeye yardımcı oluyor mu?

Eğitmen eğer gerçekten ilgiliyse, ki öyle olmalı, öğrenciye dünyayla olan ilişkisini bulmada yardımcı olmalı. Hayali ve romantik dünyayla değil her şeyin olup bittiği gerçek dünyayla. Ve doğa dünyasında, çölle, engellerle, onu çevreleyen birkaç ağaçla ve dünyanın her bir yanındaki hayvanlarla. İyi ki hayvanlar milliyetçi değil, onlar sadece hayatta kalmak için avlıyorlar. Eğitmen ve öğrencilerin doğa ile ilişkileri koparsa ağaçlarla, dalgalanan denizle öyleyse şüphesiz insanlarla olan ilişkilerini de kaybedecekler.

Doğa nedir? Doğanın, hayvanların, kuşların, balina ve yunusların korunması, kirlenmiş ırmakların, göllerin, yeşil tarlalarm vs. temizlenmesi için birçok laf ediliyor, çabalanıyor. Doğa din ve inancın aktif düşünüşü tarafından ortaya konmadı. Doğa kaplandır, hani şu olağanüstü hayvan, enerjisiyle büyük kuvvet hissiyle. Doğa tarladaki yalnız ağaçtır. O ürkek bir şekilde dalın arkasına saklanan sincaptır. Doğa karıncadır, arıdır ve dünyanın tüm o canlı şeyleri. Doğa nehirdir. Belli başlı bir nehir değil, ister Gay ister Thames veya Mississippi olsun. Doğa tüm o karlı, koyu mavi obalı ve zincir tepeleriyle denizi karşılayan dağlardır. Evren bu dünyanın bir parçası. Tüm bunlar için insanda bir duyarlık olmalı, tahrip edilmemeli, zevk ve safa için öldürülmemeli. Biz lahanayı, yediğimiz sebzeyi öldürüyoruz, ama bir yerde sınır çizmek gerek. Sebze yenmeden nasıl yaşanır? Bu yüzden zekice bir ayırım yapılmalı.

Doğa hayatımızın bir parçası. Tohumdan, topraktan yetiştik ve tüm bunların bir parçasıyız. Ancak bizim de diğerleri gibi hayvan olduğumuz anlayışını çabuk yitiriyoruz. Her ağaç için bir duyarlığınız olabilir mi, onu seyredebilir, güzelliğini görebilir ve onun verdiği seslere kulak verebilir misiniz? O küçük bitkiye, ota

karşı, duvara tırmanan küçük sarmaşığa, yapraklardaki ışığa ve karşısındaki bir sürü gölgeye karşı duyarlı olabilir misiniz? Tüm bunların bilincinde olunmalı ve doğayla olan liturya anlayışı çevrenizde olmalı. Bir şehirde oturuyor olabilirsiniz, ancak orada burada birkaç ağaç vardır. Belki ilerideki bahçedeki çiçek iyi bakılmamıştır, kökenlerle sarılı olabilir, yine de ona bakın, tüm bunların bir parçası olduğunuzu hissedin, yaşayan tüm şeylerin parçası. Doğayı incitirseniz kendinizi incitirsiniz.

Bunların önceden çeşitli şekillerde söylendiği biliniyor, ancak buna pek dikkat etmemiş gibiyiz. O derece kendi sorunlarımızın ağında, kendi dilek ve isteklerimize, kendi sevinçli ve acıklı dürtülerimize tutsak mıyız ki hiçbir zaman çevremize bakmıyoruz, Ay'ı seyretmiyoruz? Onu izleyin. İzlerken dikkat kesilin. Gözleyin. Sanki ilk defa görüyormuşçasına bakın. Eğer bunu yapabiliyorsanız o zaman o ağacı, çalıyı, otu ilk kez görüyorsunuz. O zaman öğretmeninizi, annenizi, babanızı, ağabeyinizi, ablanızı ilk defa görebilirsiniz. Olağanüstü bir duygu: Hayret etme, yabancılık, taze bir sabahın harikalığı. Doğayla gençten bir liturya içerisinde olun, sözlü tasviriyle kalmayın, onun bir parçası olun, onun farkında olun, tüm bunlara ait olduğunuz hissedin, herkes ve her şey için sevgi duyma kudretinde olun. Bir ceylana, duvardaki kertenkeleye, yerdeki kopmuş dala hayran kalın. Herhangi bir söz söylemeden, ne kadar güzel olduğunu dahi söylemeden akşam yıldızını veya yeni Ay'ı seyredin. Sanki onu ilk defa görüyormuşçasına. Şayet doğayla böylesine bir birlik içerisindeyseniz o zaman insanlarla da liturya içerisinde olabilirsiniz. İlgi ve temayülün sadece sözde garantisi olmayıp topluluk duygusunun da ki bu sözde değil var olduğu bir ilişki

için tüm duyularımızı kaybettik. Hepimizin insan olmasının, birlikte olmanın, ayrı ve dağınık değil, herhangi bir gruba veya ırka veya ideolojik taslağa ait değil de hepimizin insan olmasının ve bu olağanüstü güzel dünyada yaşamamızın bir anlamı var.

Hiçbir sabah uyanıp pencereden baktınız mı? Veya terasa çıkıp ağaçları ve ilkbahar şafağını seyrettiniz mi? Bununla yaşayın. Tüm bu seslere, fısıltılara, yapraklardaki hafif yele kulak verin. O yapraktaki ışığı görün ve tepedeki güneşin nasıl çayırların üzerine doğduğunu izleyin. Ve kuruyan ırmak veya şu otlayan hayvan ve orada tepenin ardındaki koyunlar, seyredin onları. Onları bir temayül, bir şefkat duygusuyla seyredin, öyle ki hiçbir şeyi incitmek istemezcesine. Doğayla böyle bir liturya sahipseniz başkalarıyla olan ilişkiniz kolay, açık ve çatışmadan arınmış bir şekilde olacaktır.

Bir eğitmenin sorumluluğu bu, sadece matematik veya bilgisayar kullanımını öğretmek değil. Çok daha önemli olan başka insanlarla acı çeken, savaşan büyük acılar ve yoksulluğun dertlerini taşıyan insanlar ve pahalı bir arabayla yanınızdan geçenlerle de bir liturya içerisinde olmaktır. Şayet eğitmen bu çaba içerisindeyse öğrencisine duyarlı olmakta yardımcı olur. Bu duyarlık sorunlara, mücadelelere, başka insanların korku ve sıkıntılarına ve kendi ailesindeki kavgalara karşıdır. Çocukları, öğrencileri dünyayla böyle bir birlik beraberlik oluşturacak şekilde yetiştirmek, öğretmenin sorumluluğu olmalı. Dünya fazla büyük olabilir; ancak dünya onun bulunduğu yerdir; bu dünya onun dünyası. Ve bu da beraberinde doğal bir saygı, başkalarına karşı bir sempati, nezaket ve kabalık, gaddarlıkla adilikten uzak bir tutum getirir.

Eğitmen tüm bunlar hakkında konuşmalı, sadece

sözde değil, dünyayı hissetmeli, doğanın dünyasını ve insanların dünyasını. Bunlar birbirleriyle ilişkilidirler. İnsan bundan kaçamaz. Doğayı tahrip ederse kendisini tahrip eder. Bir başkasını öldürdüğünde kendisini öldürür. Düşman bir başkası değil, insanın kendisidir. Doğayla, dünyayla böyle bir ahenk içerisinde yaşamak doğal olarak bambaşka bir dünya yaratıyor.

15 Kasım 1983
Gözlemlemek ve Öğrenmek

Bir gözlemde bulunarak herhalde bir kitaptan öğrenebileceğimizden fazla şey öğreniyoruz. Kitaplar bir branşı öğrenebilmek için gerekli, bu ister matematik, ister coğrafya, tarih, fizik ve kimya olsun. Kitaplarda bilim adamları, filozoflar, arkeologlar vs. tarafından biriktirilen bilgiler bir sayfaya basılıyor. Bu okulda, kolejde veya üniversitede şayet üniversiteye gitme şansı bulunursa okutulan bilgi zamanın başlangıcından bu yana, binlerce yılda bir araya getirildi. Kocaman birikmiş bir bilgi Hindistan'dan var, sonra eski Mısır'dan, Mezopotamya'dan, Grekler'den, Romalılar'dan ve tabii ki Farslar'dan. Batı dünyasında olduğu gibi Doğu dünyasında da bilgi bir kariyer, bir iş, bu ister mekanik, teorik veya pratik bir iş olsun düşünmek ve icat etmek için gereklidir. Bu bilgi özellikle bu yüzyılda, yüksek düzeyde bir teknoloji yarattı. Ve bir de o sözümona kutsal kitapların bilgisi var, vedalar, Upanişadlar, İncil, Kur'an ve Tevrat. Yani dini kitaplar ve pratik kitaplar var. Pratik kitaplar insana bilgi edinmekte, uzman bir şekilde çalışmakta yardımcı olurlar, burada kişi marangoz, biyolog veya mühendis olabilir.

Çoğumuz okulda ve özellikle bu okullarda bilgi bi-

riktirir. Ve okullar şimdiye dek bunun için vardı. Dış dünya hakkında bir sürü bilgi toplamak için: Gökyüzü, denizin neden tuzlu oluşu veya ağaçların niye büyüdüğü, insanların anatomisi, beyin yapısı vs. hakkında. Ve de çevremizdeki dünya hakkında, doğa, sosyal çevre, ekonomi ve daha nice şey. Böyle bir bilgi mutlak önemli, ancak bilgi daima sınırlıdır. Her ne kadar çok gelişse de bilginin birikimi daima sınırlı. Öğrenme değişik branşlardan bilgi edinmeyle oluyor; öyle ki bir kariyer yapılabilinip, iş sahibi olunsun. Bu beğenilen bir iş veya pek beğenilmediği halde, şartlarm kişiyi zorladığı bir iş olabilir.

Ama dediğimiz gibi, gözlemde bulunarak bir sürü şey öğreniyorsunuz, bu çevrenizdeki şeylerin gözlemi, kuşun, ağaçların, gökyüzünün, yıldızların, Orion Takım Yıldızı'nın, Büyük Ayı'nın, Akşam Yıldızı'nın. Yalnız çevrenizdeki eşyaları değil, insanları da gözlemleyerek öğreniyorsunuz; nasıl yürüdüklerini, hareketlerini, kullandıkları kelimeleri, nasıl giyindiklerini... Sadece dışınızda olanları değil, kendinizi de gözlemliyorsunuz; davranışınızı, yaşam tarzınızı, ebeveynlerinizin niçin şunu veya bunu yapmamızı istediğini... Gözlemliyorsunuz, karşı koymuyorsunuz. Direnirseniz öğrenemezsiniz. Veya doğru olduğuna inandığınız ve sıkı sıkıya tutunduğunuz bir vargı, bir fikire vardığınızda tabii ki asla öğrenemeyeceksiniz. Öğrenmek için özgürlük ve merak gerek. İnsanların neden kötü olduklarını, neden sinirlendiklerini, sizin veya başkalarının niçin belli bir tarzda davrandıklarını öğrenme isteği.

Öğrenme fevkalade önemlidir, çünkü öğrenme sonsuzdur. Örneğin insanların niçin birbirlerini öldürdüklerini öğrenmek. Tabii ki kitaplarda açıklamalar var; insanların neden kendilerine has, özel

davrandıklarının, neden şiddete eğilimli olduklarının tüm o psikolojik nedenleri var. Tüm bunlar önemli yazarlar ve psikologların vs. kitaplarında açıklandı. Ama okuduklarınız sizin olduğunuz şey değildir. Eğer kendi kendinizi gözlemlerseniz size ne olduğunuzu söyleyen bir kitaptan çok daha fazlasını öğrenmiş olursunuz. Ancak kendiniz hakkında bir kitap okumayı kendinizi gözlemlemekten daha kolay buluyorsunuz. Beyin, tüm dış etki ve tepkilerden bilgi çıkarmaya alışık. Başkaları size ne yapacağınızı söylediği zaman yönetilmeyi çok daha teselli edici bulmuyor musunuz? Anne-babanız, özellikle Doğu'da, kiminle evleneceğinizi söylüyor, düğününüzü hazırlıyor, neyin kariyerini yapacağınızı belirliyor. Bunun için akıl kolay yolu kabul ediyor, ama kolay yol daima doğru olan değildir. Artık hiçkimsenin belki birkaç doğa bilimcisi, sanatçı ve arkeolog dışında işini sevmediğini acaba fark ettiniz mi diye düşünüyorum. Ama sıradan, orta derecelik insan yaptığı işi nadiren seviyor. Toplum tarafından, anne-baba veya daha fazla para kazanma dürtüsü tarafından zorlanıyor. O halde dış dünyayı, sizin dışınızda olan dünyayı çok itinalı bir şekilde gözlemleyerek öğrenin; aynı şekilde iç dünyayı da; yani kendi dünyanızı.

Öğrenmenin iki çeşidi var gibi görünüyor. Birisi bir sürü bilgi toplamaktan ibaret: Önce araştırma yaparak sonra bu bilgiye dayanarak davranmaktan. Bunu çoğumuz yapıyor. İkincisi davranmaktan, bir şeyler yapmaktan ve bu eylemden öğrenme içerir. Ve bu da bir bilgi birikimi oluşturur. Gerçekten ikisi de aynı: Ha bir kitaptan öğrenmişsin, ha bir davranıştan. Her ikisi de bilgiye, tecrübeye dayanıyor ve daha evvel de söylemiş olduğumuz gibi tecrübeler ve bilgiler daima

sınırlıdır.

Bunun için eğitmen ve öğrenci öğrenmenin gerçekte ne olduğunu bulmalı. Örneğin bir gurudan öğreniyorlar. Şayet guru doğru cinsten ise yani zihinsel açıdan sağlıklı ise ve para canlısı bir guru, yani ünlü olmayı isteyip ülke ülke dolaşan ve epey dengesiz teorileriyle bir servet yapmak isteyen bir guru değilse. Öğrenmenin ne anlama geldiğini bulun. Bugün öğrenme git gide bir çeşit eğlence olmaya başlıyor. Batı'daki bazı okullarda öğrenciler okulu, yani liseyi bitirdiklerinde okuma yazmayı bile bilmiyorlar. Okuma-yazmayı bilseler de ve bazı branşları öğrenseler de yine de orta derecelik insan oluyorlar. Orta derecelik kelimesinin ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Anlamı: Dağı ancak yarısına kadar çıkmak, asla zirveye ulaşmamak. Orta derecelik bu: Kendinizden hiçbir zaman olağanüstü olanı, gerçek yükseği istememek. Ve öğrenme sonsuz, gerçekten bir sonu yok. Yani kimden nelerden öğreniyorsunuz? Kitaplardan mı? Eğitmenden mi? Ve belki, eğer zihniniz açıksa gözlemden mi? Şimdiye kadar sanki dıştakinden öğrenmiş gibisiniz: Öğreniyorsunuz, bilgi topluyorsunuz, bilgiden yola çıkarak davranıyorsunuz, kariyer vs. yapıyorsunuz. Şayet kendinizden öğreniyorsanız veya daha doğrusu kendinizi gözlemleyerek öğreniyorsanız, yani yargılarınızı, önyargılarınızı, inancınızı, düşünüşünüzün inceliklerini, kabalığınızı, duyarlığınızı, o zaman kendiniz hem öğretmen hem de öğrenen olacaksınız. O zaman içte hiçbir şeye, hiçbir kitaba ve uzmana bağlı değilsiniz. Tabii ki hasta olduğunuzda veya herhangi bir sıkıntınızda bir uzmana gitmeniz gerekecek, bu doğal ve gerekli. Fakat birisine bağlı olmak, o kişi her ne kadar mükemmel olursa olsun, sizi kendiniz

hakkında bir şeyler öğrenmekten alıkoyar. Ve ne olduğunuzu öğrenmek çok çok önemli, çünkü bu toplumu sizler oluşturuyorsunuz. Bu denli saldırgan, yiyici ve ahlaksız, herkesin kendi özel başarısını aradığı, kendini gerçekleştirmeye çalıştığı; bu denli büyük bir şiddet yayılmasının olduğu toplumu. Ne olduğunuzu öğrenin, bir başkası tarafından değil; kendinizi gözlemleyerek. Ve yargılamayın, "bu iyi; ben böyleyim; değişemem" demeyin. Kendinizi herhangi bir tepki veya direnç göstermeden gözlemlerseniz bu gözlem etkili olacaktır; tıpkı bir alev gibi barındırdığınız aptallıkları, sanrılar yakacaktır.

Demek ki öğrenmek önemli oluyor. Öğrenmeyi bırakan bir beyin mekanikleşiyor. Tıpkı bir kazığa bağlanan hayvan gibi, yalnızca bağlı olduğu ipin uzunluğu kadar hareket edecektir. Çoğumuz kendi içimizdeki bir özel kazığa, görünmeyen kazığa bir iple bağlı. Bu ipin erimi ne kadarsa o kadar hareket edilir ve bu çok sınırlıdır. Tıpkı bütün gün kendisi hakkında, sorunları, dilekleri, arkadaşları ve ne yapmak istediği hakkında düşünen adam gibi. Bu sürekli kendinle meşgul olma, bilinen bir şey. Bu çok çok sınırlı. Ve işte bu sınırlama çeşitli çatışmalar ve mutsuzluklar doğuruyor.

Büyük şairler, ressamlar ve besteciler asla yaptıklarından memnun değildirler. Sürekli öğrenirler. Sınavlarını verip çalışmaya başladıklarında 'öğrenmeyi bırak' diye bir şey yoktur. Öğrenmede büyük bir canlılık saklı, özellikle kendini öğrenmede. Öğrenin, gözlemleyin öyle ki içinizde görülmemiş, ortaya çıkmamış bir yer kalmasın. Bu kendi koşullanmanızdan gerçekten kurtuldunuz demek olur. Sizin damgalayıcı tutumunuzdan dolayı dünya bölünmüştür: Bir Hintli olarak siz, bir Amerikalı ola-

rak siz, bir İngiliz, Rus, Çinli vs. Bu koşullanmadan dolayı savaşlar var, binlerce insanın öldürülmesi, mutsuzluk ve zorbalık.

Demek ki eğitmen de eğitilen de kelimenin tam manasıyla öğreniyor. Her ikisi de öğreniyorsa o zaman eğiten ve eğitilen yoktur. Sadece öğrenmek vardır. Öğrenmek beyin ve düşünüşü prestijden, konumdan ve statüden kurtarıyor. Öğrenme insanlar arasında eşitlik sağlıyor.

Jiddu Krishnamurti 1895' de Hindistan, da doğdu, 1986' da Kaliforniya'da öldü. Dünyaca ünlü bir konuşmacı ve yazardı. Etkisi ölümünden sonra da pek çok eserleri ve taraftarları sayesinde sürmektedir.

Bu mektuplar biraz zaman ayırabildiğiniz anlarda okunmamalı. Aynı zamanda bir eğlenti olarak da görülmemeli. Bu mektuplar büyük bir ciddiyetle yazılmıştır ve onları okumak sizin için bir şey ifade ediyorsa o zaman içindekileri incelemek gayesiyle bunu yapın, tıpkı bir çiçeği inceler gibi. Önce çiçeği özenle seyredin; taç yapraklarını, sapını, rengini kokusunu ve güzelliğini. Bu mektuplar bu şekilde etüt edilmeli, sabah okunup günün geri kalan kısmında unutulmamalı. Zaman ayrılmalı, onlarla oynanmalı, sorgulanmalı, araştırmalı. Bir süre onlarla yaşamalı, sindirmeli, öyle ki onlar artık yazarın değil, sizin olmalı.